GJUSH BENUSSI

STENOGRAFIA SHQIP

NË THEMEL TË SISTEMIT TË GABELSBERGER

BOTIM I PARË 1942 - XX

SHTEPIJA BOTONJËSE - ANTONIANA - PADOVË



GJUSH BENUSSI

STENOGRAFIA SHQIP

NË THEMEL TË SISTEMIT TË GABELSBERGER

BOTIM I PARÈ 1942 - XX

SHTEPIJA BOTONJËSE - ANTONIANA - PADOVË

Autografia : prej Auktorit
Tipografia : Antoniana - Padovë
Litografia : Cedam - Padovë

PARATHANJE

Kur me 1921 u hap per herë të parë Parlamenti i Shqipnis, m'u paraqit pytia, se si do të baheshe vallë për mbajtjen e permbledhjen e bisedimevet t'atij Instituti. Me gjithë se i vogel nga numri i antarvet, edhe për këte Institut çfaqeshin po ato detyrë, po ato nevojë qi kishin Sivllaznit e tij sado me numer ma të math. Nevojiteshe pra nji shpejtshkrim, ja me alfabetin e zakonëshem ose me ndonji mënyrë tjeter. — Stenografia në Shqipni, pothuej ishte krejt e panjoftun. Pse ndodheshin disa persona qi e kishin mësuc stenografin në gjuhë të huej në Shtetet e ndryshme ku kishin ba studimet, nuk u zgidhte ky problem.

Në viset e ndryshme të botës së qytetnueme, ka lloj-lloj sistemesh stenografije, po sistemi të thuësh i përgjithëshem, asht sistemi qi u çpik në vitin 1834 prej Bavarezit, Franz Xaver Gabelsberger, *e qi i pranuem me brohoritje prej Akademis së Shkencavet te Bavjeres, u perhap me shpejtësi rrufeje në Gjermani e në Austri. U adaptue prej Shtetevet Skandinav, Ungarez, Italijan, Finlandez, Rus, Bulgar, Rumen, Çeke, Sloven, Grek, Serb e të tjerë.*

Pra, si në të gjithë boten e qytetnueme, duhesh edhe nder ne nji stenografi per me mujtë me perballue nevojat e kohës në të cilen jetojshim.

Auktori i kësaj vepre i' a hini kësaj punë dhe mujti me çpikë stenografin shqip në themel të sistemit të Gabelsberger, tue e shti pernjiherit vetë në veprim në vitin 1921 si stenograf i Institutit Legjislativ. Natyrisht, si per çdo gja rrishtas, duhesh të shkaperceheshin shumë zorime, sidomos në pikëpamje gjuhe.

Jam mundue këto zorime, me sa ka qenë e mundeshme, t' i kapercej, sa sot mund të thom pa droije —, me gjithë se mund të më kenë mbetë pa parapa ndonji gja —, se ky sistem asht plotësisht i pershtatëshem per gjuhen t' one. Kam pase parasyshë edhe qi sistemin t' a thjeshtesoj per me e ba ma të volitëshem per me arrijtë nji shpejtesi shkrimi ma të madhe dhe me nji mundim më të lehtë, tue krijue edhe shum S i g l a *per gjuhen t' onë.*

Prova e gjatë qi kam ba m' a perforcon sot këte bindje dhe me jep guximin t' a botoj këte vepren t' ime si tekst mësimi *tue besue se me këte i kam ba nji sherbim vendit e Atdheut i' im.*

A ja kam arrijtë këtij qellimi apo jo, pritja qi do t' i bahet kesaj vepre, do t' a tregojë.

AUKTORI

MËSIM I.

Shka asht stenografia?

Stenografia asht mjeshtrija me shkrue sa ma shpejt dhe më nji vend sa ma të ngushtë. Germat stenografike perbahen prej pjesë germash të zakonëshme dhe lidhen, pothuej, si ato.

Vijatimi.

Vijatimi perbahet në kéte mënyrë:

1 Vijë ndihmëse ______________________________

2 Vijë ndihmëse ______________________________

Themeli ______________________________

3 Vijë ndihmëse ______________________________

Në vijen e themelit shkruhen shumica e germavet e vijat ndihmëse janë per germat e gjata (të mdhaja), të cilat tue nis nga themeli, arrijnë ja në të paren, ja në të treten vijë ndihmëse. Vijat ndihmëse o plotsuëse, kur të jetë fitue praktika e nevojshme nuk janë të nevojshme, po në fillim të vlefshme per me dallue ndryshimin e kuptimin qi merr fjala tue u shkrue në perdorim të vijës ndihmëse të dytë ose të tretë sidhe per me dallue germat qe tue nisë prej vijës së themelit, arrijnë në të paren ose të treten vijë ndihmëse.

Sistemi stenografik asht fonetik dhe orthografia lihet pas dore; s' ka ndryshim midis fjalëve me germa të mdha e të

vogla. Zanori *e* nuk shkruhet, per posë disa rastevet qi do t'i shpjegojmë në vazhdim të mësimit. — Gjithëashtu nuk ka dy zanuër, as dybashkezanuër. Të gjithè germat stenografike, me perjashtim të disa të pakave, si, p, f, t, th, xh, dhe zh mund të barten nga sipri - poshtë dhe nga poshtë - sipri, ashtu si ma mirë të vijë lidhja e fjalës.

Perpara se me hyë në shpjegimin se si do të shkruhen germat stenografike, po rradhoj Alfabetin.

Alfabeti.

a, b, c, ç, d, dh, e, f, g, gj,

h, i, j, k, l, ll, m, n, nj, o,

p, q, r, rr, s, sh, t, th, u, v,

x, xh, y, z, zh.

Ndamja e bashkëzanorëve

(sidhe të zanorëve).

Bashkezanoret ndahen në tri grupe:

a) Të vogla,
b) të mesme,
c) të gjata (ose të mdhaja).

Të vogla janë ato qi rrijnë në themel e nuk kapercejnë ma teper se gjymsen e themelit:

Ad *a*)

a, i, k, l, ll, n, nj, r, s, o,

Ad *b*) *Të mesme janë ato qi nxanë themelin krejtësisht:*

b, d, dh, g, gj, h, j, m, rr,

v, u, y, x, q, z

Ad *c*) *Të gjata apo të mdhaja jan ato qe tue nisë prej themelit arrijnë ja në të paren, ja në të treten vijë ndihmëse.*

c, ç, t, f, th, sh, xh, xh, p, zh,

MËSIM I DYTË.

Bashkëzanore të bashkueme
(Konsonanta).

nd, ng, ngj, mb, mp, br, kr, gr,

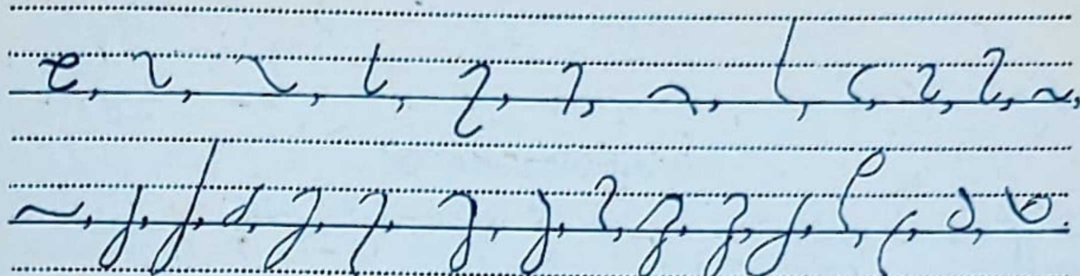
tr, vr, dr, ndr, çr, pr, fr, mr,

mbr, rz, rs, mpr, shr, str, sht, shtr,

shtp, shp, rdh, shpr, shv, msh, zhv,

mv, shq, shnj, shn, thr, fsh, ft,

tf, dsh, dshpr.



Simbolizmi i zanorëve.

Nji nder dobijnat e medha të sistemit të Gabelsberger, asht shenimi në mes të fjalëvet në trajtë simbolike, pa pasë nevojë me shti në veprim shejzat grafike të zanoreve.

Mënyrnat e kësaj trajte simbolike janë, 5.

1) Të rumbullakuemit e nji bashkëzanores (konsonant), simbolizon zanorin O.

2) Trashim i nji bashkëzanores, zanorin A.

3) Naltsimi (ose theksimi i atyne germave qe per natyrë u pershtatet ma mirë), Zanorin I (Sh. theksimi).

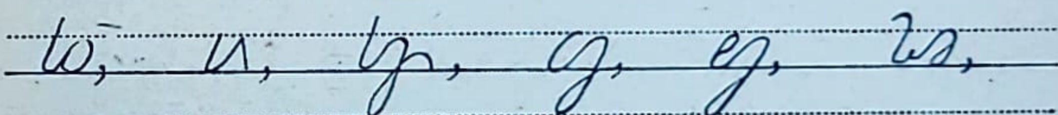
4) Të ulunit e nji bashkëzanores, zanorin U.

5) Nderpremja mbrenda bashkëzanores, zanorin Y.

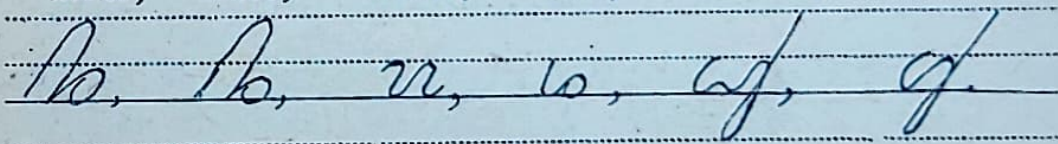
Zanori E, lihet jashtë (per posë disa rasteve fort të radha qe do t'i shpjegojmë ma tutje) dhe kuptohet vetiu, tue lidhë së basbku nij ose ma shumë bashkëzanore.

Shembulla me E.

brez, berr, breshkë, vesh, desh, mbledhë,



thezë, thes, memë, besë, vneshtë, vreshtë



zheg, shegë, degë, beg, treg.

Shembulla me O.

mollë, moter, voter, njollë, sobë, vogel,

Shembulla me A.

babë, krabë, dhamb, cak, mamë, fakt.

Shembulla me I.

bimë, bibë, mize, lis, mik, mirë, nikë.

V. O. - Bashkëzanori ndjekës me germa të vogla nuk kalon mbi vijen e dytë, kurse ay me germa të mesme, arrinë deri në gjymës të vijës së dytë ndihmëse.

Shembulla me U.

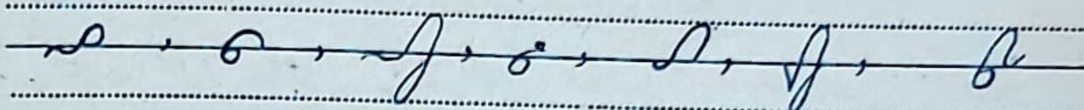
dudë, dumë, brumë, cungë, cub

Të tjera shembulla me U.

Per më teper lehtësi, dhe për arësye grafike e të pershtatemenis ma të mirë të disa germavet, veçanerisht të voglavet,

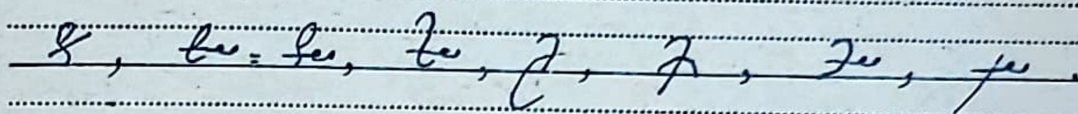
simbolizmi i *U-s*, bahet tue shkrue bashkëzanorin e parë, nen vijen e themelit. (Kur të flasim mbi U, do të shpjegojmë të gjithë mënyrnat).

nuse, suke, nush, sule, lug, rrush, sume,

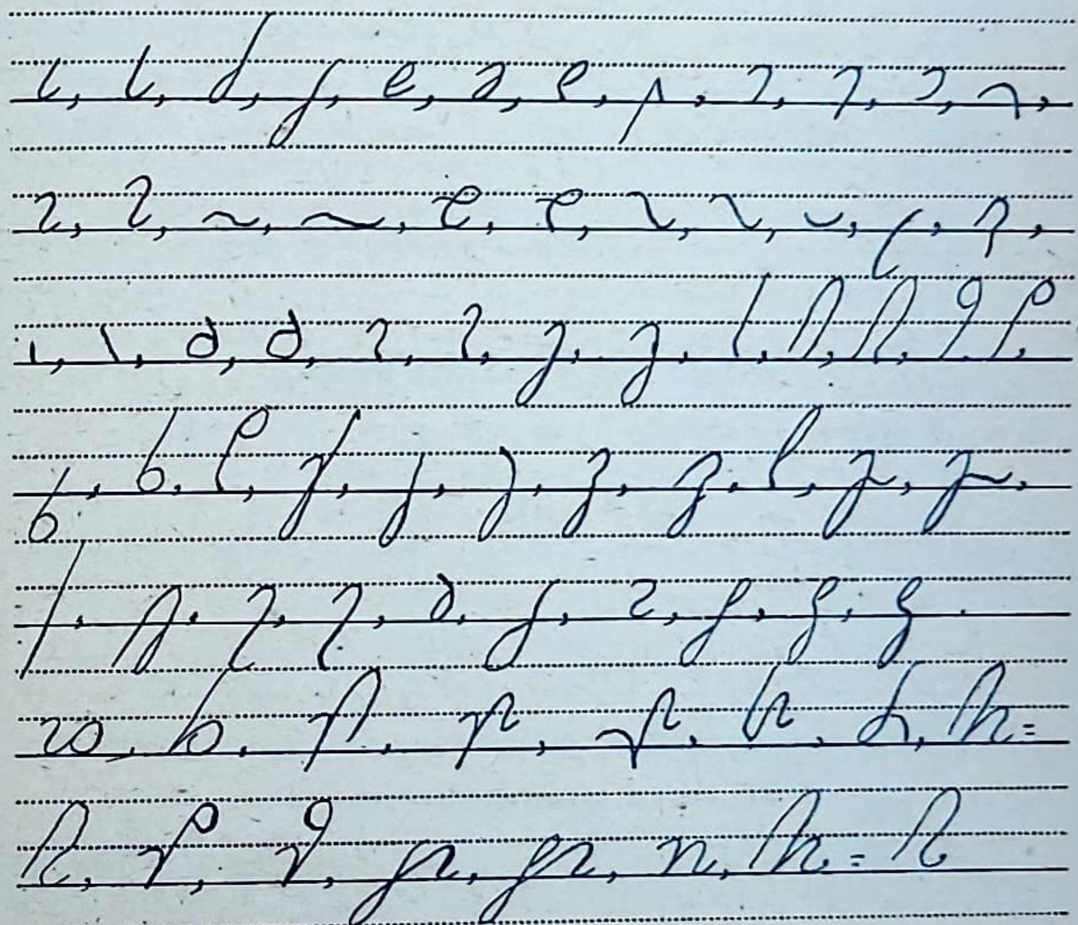


Shembulla me Y.

dy, dylle, mbylle, gyp, gryke, hyll, fyell.



USHTRIM.



MËSIM III.

Të tjera bashkëzanore të bashkueme.

ngr, shf, shfl, shfr, çm, çd, çf, çp, çpr,

çv, sq, çnd, sg, zg, sgr, sd, zd, sb,

zb, sm, sp, ps, sf, sk, ks, sv, tm,

ndpr, dpr (ndeper, deper).

Lidhje me S. sëmbrapshti.

bs, bz, ds, ms, mz, ns, ngs, njs, ls,

vs, vz, ps, fs, us, ush, s, z.

Me këte mënyrë mund të behen edhè desinencat gja qi nuk asht aspak e nevojshme, pse në stenografi lihen mb'anesh.

Këjo mënyrë e S. paraqitet e pelqyeshme, kur mbas S oseZ ndjek O sidhe për fjalë qi mbarojnë me nijs, ns etj.

Disa shembulla.

ngrane, ngrehe, shfarim, shfrytezim, cmende,

cdo, çfrye, çpalle, çpronesim, tmer, çveshe,

shqete, skqele, cnderim, zgidhe, zgrep,

zdathe, zbathe, sfere, sverdhe, spage, skele,

kesule, zdeshe, pse, sepse.

Me S. sëmbrapshti.

babes, dades, lekes, anes, njenes, mesonjes,

besojme, bazojme, mesues, mesim, lulezonjes.

neser, besë, brez, brengë, breshkë, greth, krenë, trenë, brenë, qerre, qethë, kashtë, dhemb, grun, barë, babë, memë, mamë, bimë, rrethanë, rreth, bibë, desh, mashë, brumë, bathë, dathë, mbathë, moter, njollë, notë, bollë, mizë, micë, macë, muzg, peshqesh, reshinë, vranët, baltë, ndrekë, drekë, darkë, shtrigë, strugë, stervinë, zdathë, sbathë, shpirt, freng, verigë, gramsh, lemsh, gremçë.

USHTRIM.

MËSIM IV.

Lidhje rrokjesh.

rb, rd, rf, rt, rv, rx, rxh, rzh,

rs, rz, hr, lb, lc, lv, ln, lx,

lxh, lq, lç, ld, bl, kl, skl, çl,

ql, pl, ml, mbl,. nx, pk, lm, pnd,

png, pq, qf, psh, bt, ht, kt, nt,

pb, fb, ngt, pn, lp, fv, df,

hp, mf, rn, rnj, lf, rm, rg, jr,

dp, df, fq, ng.

e të tjera kësodore. Si shifet disa shkruhen me nji vizë të vogel lidhëse e disa jo. Ndryshimi midis bashkezanorëve te bashkueme dhe rrokievet qendron se, në bashkëzanoret e bashkueme nuk ndohet zanuer, kurse në lidhje rrokiesh po. Ma tutje do të shpjegojmë se dhe për bashkëzanoret e bashkueme mund të lejohet kendim i zanorit atje ku nuk ndodhë moskuptim.

UȘHTRIM.

PËR NË KETHIM NË SHKRIM STENOGRAFIK.

Ngr, shf, shfl, shfr, çm, çp, çd, çf, sq. shq, sg, zg, çnd, sd, zd, sgr, sb, zb, sm, sp, ps, sf, sk, ks, tm, vd, ndp, ndpr, shq, bs, bz, ds, ms, mz, ns, njis, ls, vs, ps, fs, us, ush, pr, nd, ng, ngj, mb, mp, mbr, mpr, br, kr, gr, tr, vr, dr, ndr, çr, qr, pr, fr, mr, rz, rs, mr, shr, st, str, sht. shp, shpr, shv, msh, zhv, mv, shq, thr, ft, fsh, dsh, rdh, rg, shf.

MËSIM V.

Bashkimi i J me bashkëzanoret të tjera.

bj, dj, çj, dhj, hj, fj, tj, kj, ndj,

pj, tj, thj, vj, zgj, shpj, vj, shj,

V. O. - Sj, Zj, bajnë perjashtim pej kësaj rregull dhe shkruhen me ej.

Shembulla.

mbjelle, mjele, bjerre, djal, dhjete, fjete,

hjeke, kjamet, ndjck, mjek, djep, djathe,

tjerre, vjeter, etje, sjelle, zjarm, djege,

vjege, vjeshte, bjeshke, mjeker.

Zanori E.

Siç e kemi shpjegue, zanori E si mestingull (midis fjalës) nuk shenohet, po nenkuptohet, tue lidhë sëbashku dy ose ma shume bashkëzanore.
Zanori E. si paratingull (në fillim) shenohet me nji paravizë.

Shembulla.

ece, *eger,* *element,* *emen,* *ene,* *emigrant,*

ere, *erresine,* *erresire* esnaf, elb, etem e te tjera.

E, si pastingull (në fund të fjalës) shkruhet me shejzin alfabetik (si nji prapavizë) dhe kur ndjek *t* ndërpritet në *t* por nuk asht e domosdoshme.

Shembulla.

ente, *berre,* *qerre,* *dele,* *fryte,* *gjyqe,* *hebe,*

handeqe, *tete,* *qyqe,* *deve,* *mjete.*

Mbi Sigla.

Nji ose ma shumë sheje grafike, munden me perfaqësue nji o ma shumë fjalë qe bijnë ma shpesh në bisedim. Sigla munden me qenë shumë; prandej po fillojmë me i shenue qyshë tash.

asht - eshte, jam, je, jane, kam, ke, kane,

kishe, ishe, ishte mund - mundem, s'mund -

s'mundem, emi - ime - emja, yti - ja, atij, atyre,

une, aj, ato, ata, ju - juve - juej, ajo, na,

s'jam - s'je - s'jane, s'kam - s'ke - s'kane s'kishe, s'ishe,

mundena - s'mundena ba - bere, jone - t'one - jote,

ure-kur, kurre, shume, shumice, pakice, ky, kejo.

vec, jo, jovec, here, shpesh, shpeshhere,

gjithmone, gjithehere, per, pare - a, ar,

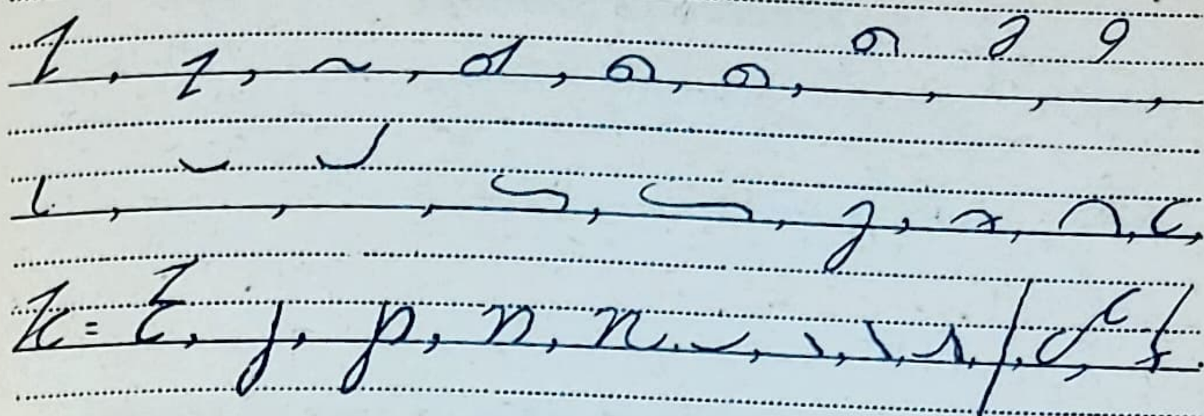
pa, perpara, fort, vetevetiu, parasyshe,

me marre parasysh, tue marre parasysh, shka - ca.

PER KETHIM NE SHKRIM STFNOGRAFIK.

vezë, meze, teze, beze, lec, tereze, thes, thep, djep, sqep, det, bregdet, qethë, teshë, mbrelë, neser, festë, tetë, lekë, ndrekë, vjegcë, pemë, pjekë, sjellë, mjeker, ndjerkë, ndëperkë, thelb, sqenë, xhelep, zhele, zhele - mele, thele, errësirë, etje, fjetje, mbjellë, ndjellë, dhjetë, bjeshkë, breshkë, thjeshtë, pleq, pleh, plesht, pjeshkë.

USHTRIM.



MËSIM VI.

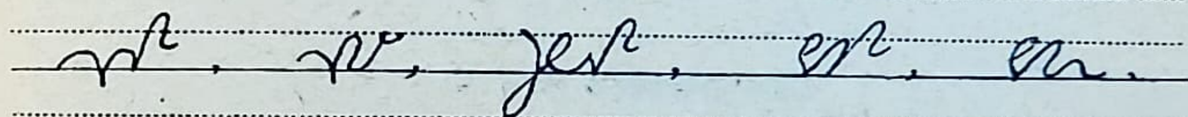
Mbi Bashkëzanoret e bashkueme.

Bashkëzanoret e bashkueme çr, br, dr, kr, mr, mbr, ndr, pr, tr, shpr, çpr, vr, shr, str, mund të perdoren edhe për: çër, bër, dër, kër, mër, mbër, ndër, për, tër, shpër, çpër, vër, shër, stër, shtër..... gjithe sa herë mos të ndeshet në dy kuptime. Jashtim mund të bahet, kur për arësyena grafike nevojitet qe *R* të lidhet me bashkëzanorin qe ndjek në mënyrë të ndryshme, sidhe kur mbas *R,* ndjek *O.*

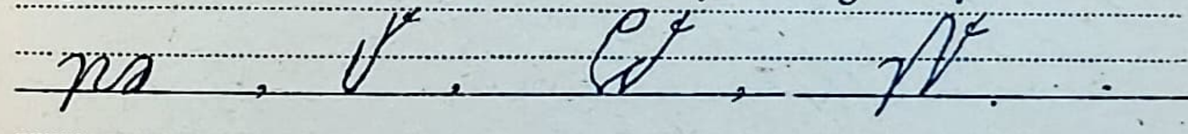
Me gjithë këto perjashtime, po të mos të ndeshet në dykuptime të veshtirëshme m'u dallue, mund të perdoren gjithenji këto bashkezanore të bashkueme.

Shembulla.

kerkim, kermill, shperdorim, dergim, derman,



germadhe, bertitje, stervitje, gerthitje.



vec, jo, jovec, here, shpesh, shpeshhere,

gjithmone, gjithehere, per, pare - a, ar,

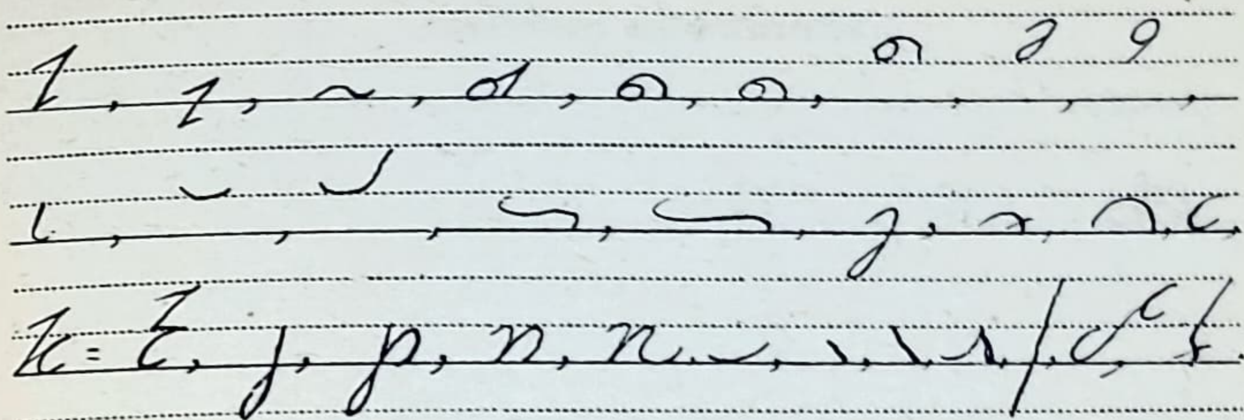
pa, perpara, fort, vetevetiu, parasyshe,

me marre parasysh, tue marre parasysh, shka - ca.

PER KETHIM NE SHKRIM STFNOGRAFIK.

vezë, meze, teze, beze, lec, tereze, thes, thep, djep, sqep, det, bregdet, qethë, teshë, mbrelë, neser, festë, tetë, lekë, ndrekë, vjegcë, pemë, pjekë, sjellë, mjeker, ndjerkë, ndëperkë, thelb, sqenë, xhelep, zhele, zhele - mele, thele, errësirë, etje, fjetje, mbjellë, ndjellë, dhjetë, bjeshkë, breshkë, thjeshtë, pleq, pleh, plesht, pjeshkë.

USHTRIM.



MËSIM VI.

Mbi Bashkëzanoret e bashkueme.

Bashkëzanoret e bashkueme çr, br, dr, kr, mr, mbr, ndr, pr, tr, shpr, çpr, vr, shr, str, mund të perdoren edhe për: çër, bër, dër, kër, mër, mbër, ndër, për, tër, shpër, çpër, vër, shër, stër, shtër..... gjithe sa herë mos të ndeshet në dy kuptime. Jashtim mund të bahet, kur për arësyena grafike nevojitet qe *R* të lidhet me bashkëzanorin qe ndjek në mënyrë të ndryshme, sidhe kur mbas *R,* ndjek *O.*

Me gjithë këto perjashtime, po të mos të ndeshet në dykuptime të veshtirëshme m'u dallue, mund të perdoren gjithenji këto bashkezanore të bashkueme.

Shembulla.

kerkim, kermill, shperdorim, dergim, derman,

germadhe, bertitje, stervitje, gerthitje.

Shembulla jashtimi.

derdhe, nderim, nderoj, dervish.

Lanja jashte e nyjevet dhe e parafjalevet.

Nyjet të, se i e, të, dhe parafjalet ke, mbe, më, ne, nën, per, qi, qe, lihen jashte gjithësaherë mos të ketë moskuptim. Gjitheashtu t' e *apostrofueme*.

Shkurtim i mbrapashtesavet të mbiemnavet qe mbarojnë me shem, shme, ushem, yshem, uareshem etj.

Të gjithë mbrapashesat e mbiemnavet qe mbarojnë në shem, shme, ushem, yshem, lihen jashtë tue u zevendesue me nji vizë si nji e (-) ne vijen e dytë ndihmese. Per ma teper lehtesi sheji per ushem, sueshem (tue mos shkrue *s*), per nenkuptimin e *U-s* vihet nen vijen e themelit.

Shembulla.

vlerëshem, zellshem, meshirshem, prekshme.

Shembulla me U.

besuëshem, lavdueshem, largueshem, shpjegueshem.

Shembulla me Y.

Për lehtësi shkrimi në nderpremjien *e Y-s* sheji she (-), mund të zgjatohet pa pasë nevojë me e shkrue në vijen e dytë ndihmëse.

vyeshme, pelqyeshme, aresyeshme.

Shembulla me s' ushem, me t' ushem.

Po të nevojitet, për ma mirekuptim, shkrimi *i U-*, atëhere sheji per shem (-) vihet në vijen e dytë ndihmëse.

Shembulla.

shvillueshme, permiresueshem, jetersueshme.

Po, mund te shkruhen fare kollaj, pa linde moskuptim, tue lane jashte s'ushem, t' ushem, d. m. th. *t'u* e *s' u.*

Shembulla barasimi.

jetersueshem, zhvillueshem, zbatueshem

MËSIM VII.

Zanori O.

Zanori O, mjestingull, shenohet tue shkri (bashkue) njenin prej shejzit alfabetik të tij në bashkëzanorin me të cilin formohet rrokje (silabe).

Kejo ngjet:

a) tue zgjatue (rrumbullakue) vizen e bashkëzanores:

bo, co, do, lo, llo, mo, no, ndo, njo,

po, ro, rro, to, vo, so, zo, bro, pro,

vro, tro, dro, ço, mbro, ngo, ngro

b) tue rrumbullakue të gjithë shejin o vizen fillestare o zyzen në shej.

ko, kro, go, gro, sho, tho, ho, dho,

qo, shpo, shpro, fo, fro, tol, toll, tor,

tom, fro, xho, for.

Fialë të bashkume me k

kom, komb, komp, kos, tok, tosk.

Shembulla.

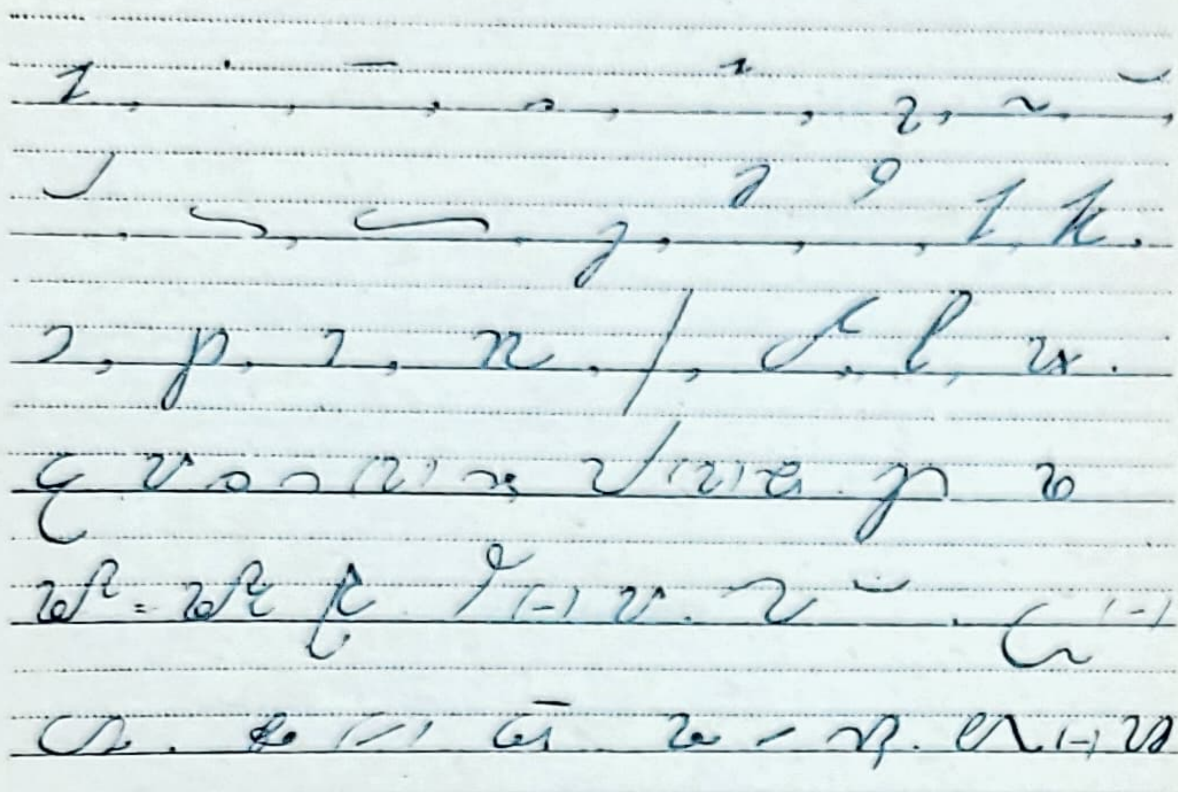
bollë, domen, lot, llom, lopë, moker, not,

njome, ndokë, rrogë, rob, poç, vrom, cohë,

cohë, kromë, gotë, shoshë, hokë, shportë,

qose, pronë, komb, kompas, toskë, kostar.

USHTRIM.



V. O. - Po të paraqitet ndoji rast, qe eshtë i pamundun simbolizmi, atëherë O. shkruhet, me germen e vet.

Prapashtesat e deklinacjonit etj lihen jashtë.

PËR KËTHIM NË SHKRIM STENOGRAFIK.

Bolla nusk asht (e) rezikshme. Çorba asht (e) bame (me) barishte. Llom (i) math. Njollë (e) madhe. Tokë (e) keqe. Pjeshkë (e) vogel. Sorrë (e) zezë. Brokë (me) tamel. Proto. Cohë (e) mire. Ndro petk. Mbro veten. Gropë (me) gelqere. Shoshë (me) tel. Hokë, Thon, dhomë, shportë, Frok, Tom. Kom, Komb.

V. O. - Fjalët nder kllapa don me thanë se mund të lihen pà u shkrue.

MËSIM VIII.

O paratingull (në fillim të fjalës), shkruhet me shejin alfabet te tij.

osman, oborr, ode, ofiq, oke, olok, oxhak

Lanja jashte e R. pa u shkrue.

R. lihet pa u shkrue, kur vjen fill pas O-s dhe ndiqet prej nji bashkëzanori sidhe kur ndjek i, dhe e e pazëshme. Lihet pa u shkrue edhe për fjalët qi mbarojnë ne: *nor, sor, mor*, dor. Për fjalët ne *ore* pasviza bahet ma e gjatë.

ore, ordhi, ordiner, ortak, orepreme, organ,

oriz, dore, bore, forme, por, mor, vore,

sore, force, forsim, etj.

Fialët qi mbarojnë ne Ur, për ma thjeshtesi, mund të shkruhen tue lanë jashtë bashkezanorin qi vjen para Uer.

Shembulla.

botnuer, dimnuer, shtetnuer, arbnuer, etj.

O Pastingull, pergjithësisht mund të lihet jashtë. Kur asht me nevojë, Oja simbolizohet në bashkëzanorin qi ndjek.

Shembulla.

vono, -deno, shpjego, fillo, mbretno, etj.

Sigla.

pervec, perhere, te keshe, te jeshe, bash-bashke,

keshill, ligje, mbi, njeri, do te, dmth, edhe,

dhe, mbas, mbasi, mbassodit, due, dua, uar,

vecmas, vecanerisht, cila-cila-cilet, cilesi,

secili-a, së cilët, gjithëherë, gjithëkend, sidomos,

duhet, gjithëkund, gjekundi, gjithëkahë,

gjithësaherë, doemos-domosdo, apostafat, t' ande,

t' ate, Qeveri, Parlament, shpejt, çështje, këtu,

kështu, kush, kushdo, kudo, kedo, gjithëkush,

shumëkush, gjithëkujt, pune, Shtet, njerëz.

njerëzt, fort, forcë.

Mbi shejin baras =

Sheji baras - mund të perdoret për fjalë qi persëriten ose për pjesen qi ndjek të nji mënyrë thanjeje ose fjalë të moçme të njoftuna.

Shembulla.

dreit per dreit, herë pas herë, Ki inadë - e foli hakun.

USHTRIM.

PËR KËTHIM NË SHKRIM STENOGRAFIK.

Puna laydon të zotin. Çobani ka mbledhë shumë dele, Ai qi i rri dardhës nën te i ha kokrrakt. Groshë e Korçës asht shum e mirë. Korça ka nji pamje shum të pelqyër. Trim i fort me shokë shumë. Dimmi i kaluem ka qenë shum i eger. Aj njeri qi flet shum gabohet. Të jeshë i mirë me gjithkend. Perherë të keshë parasyshë të miren e vendit t'and. Të jeshë i sjellëshem me të gjithë. Kur të jesh i drejt, puno pa droje.

MËSIM IX.

Zanori A mestingull shenohet simbolikisht:

a) tue trashue bashkëzanorin qi ndjek:

Shembulla.

babë, *nanë,* *mamë,* *baltë,* *balkan,* *basmë,*

cap, *cak,* *çast,* *çadrë,* *çakall,* *dackë,*

dallgë, *dasmë,* *djathë,* *dhaskal,* *fabrikë.*

b) ose tuë trashuë, bashkëzanorin e parë, kur mbas *a mestingull,* ndjekun f, t, (qe nuk mund të trashohen).

Shembulla.

kafe, *datë,* *batak,* *batare,* *çatall,* *dafinë,*

hater, *kafaz,* *kafshë,* *katast,* *katandi,* *mat,*

kat, *bat,* *natë,* *etj.*

c) në disa raste shenimi i *A-s* habet në bashkim të dy bashkëzanorëve, tue simbolizue *A* ıne trashimin të nji pjesë të tyne.

Shembulla.

Kam, *Kamb,* *kamp,* *kas,* *tap,*

bar, *qar,* *zap,* *etj,* *Kamsori,* *Kambane,* *Kasten.*

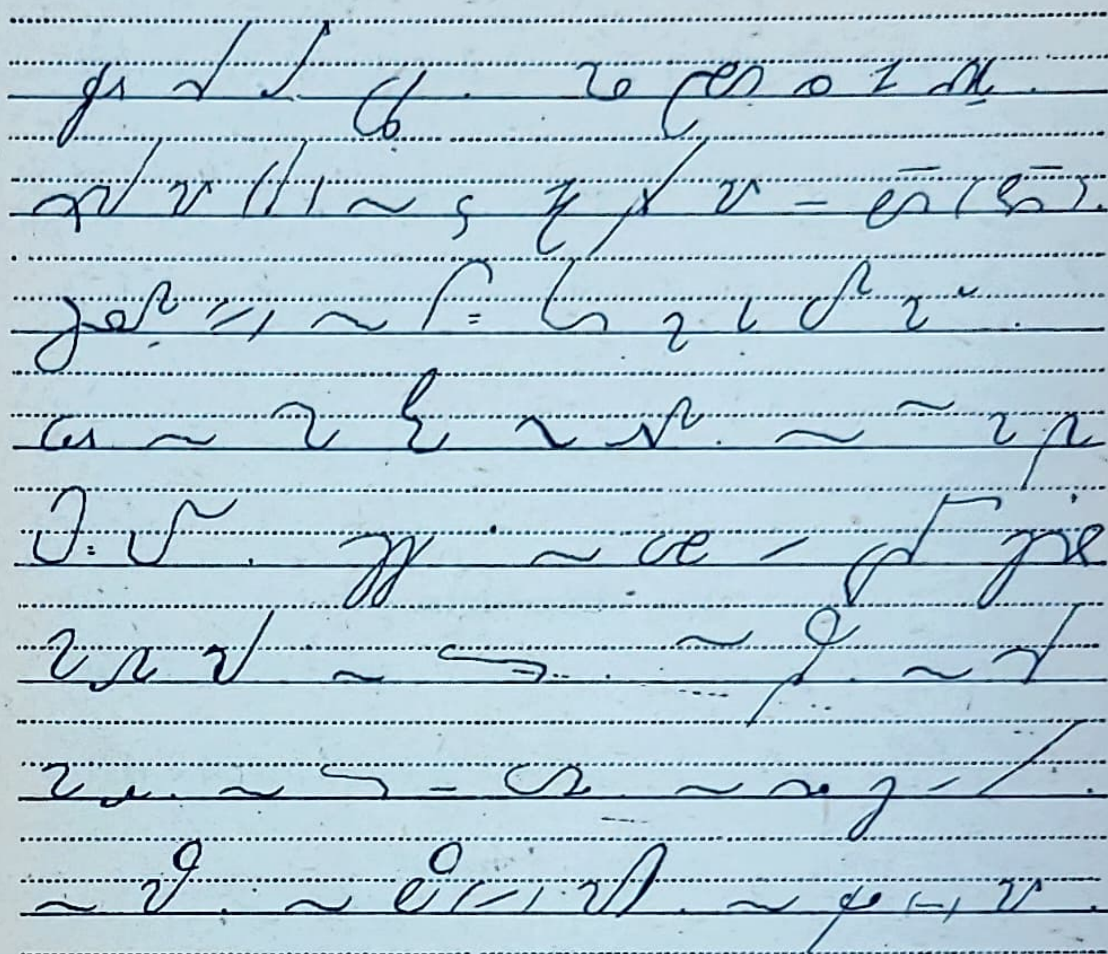
ç) Për fialët qi nisin me *f* e mbarojnë me *t*, *a* mestingull shkruhet me shêjin alfabetik.

Shembulla.

fat, *patë,* *tatë,* *fatëbardhë,* *fatzi,* *fatmir.*

fatim, *fatzi,* *fatmjerë.*

USHTRIM.



PËR KËTHIM NË SHKRIM STENOGRAFIK.

Fatbardhë ai njeri qe mundet m' e kalue motin pa mierim. Mbramë kam qenë në nji darsem(dasme) Dje ka renë bresher i math. Njeri me famë të përbotëshme. Vjet është bërë bastan i mjaftuëshem. Nderô kombin t' and përherë. Nji hokë plotë me sende të mira. Bashkimi ban forcen. Nji shkrim plot me bisedime t' arësyeshme.

Shenim. Fjalët e apostrofueme shkruhen të bashkanjituna.

MËSIM X.

Disa raste të tjera t' A-s *në bashkim të dy bashkëzanorëve.*

çar, mar, dar, mbar, kar, har, var,

jar, par.

Disa shembulla.

çarmatim, gjendar, timar, kumbar, tivar,

jaran, kapar, qarkore, vjecar.

Zanori A Paratingull. (në fillim).

Zanori A, paratingull, shkruhet pergjithësisht me shejin alfabetik të tij.

Shembulla.

abetar, acarim, adet, afat, atlas, afer,

agim, apë, apel, atem, ateist.

Kur mbas A, ndjekun, l, ll, r, rr, n, s, m, mb, ng, v...kejo shenohet me të trashuemit të këtyne bashkëzanoreve, tue i shtue nji paravize. Paravizen nuk e marrin r, dhe rr.

Shembulla.

al-, all, ar, arr, an, as, am,

amb, ang, av, *ac, ab, ap, az, adh etj.*

Shembulla fjalesh.

altar, alamet, alkol, allah, arsim, armik,

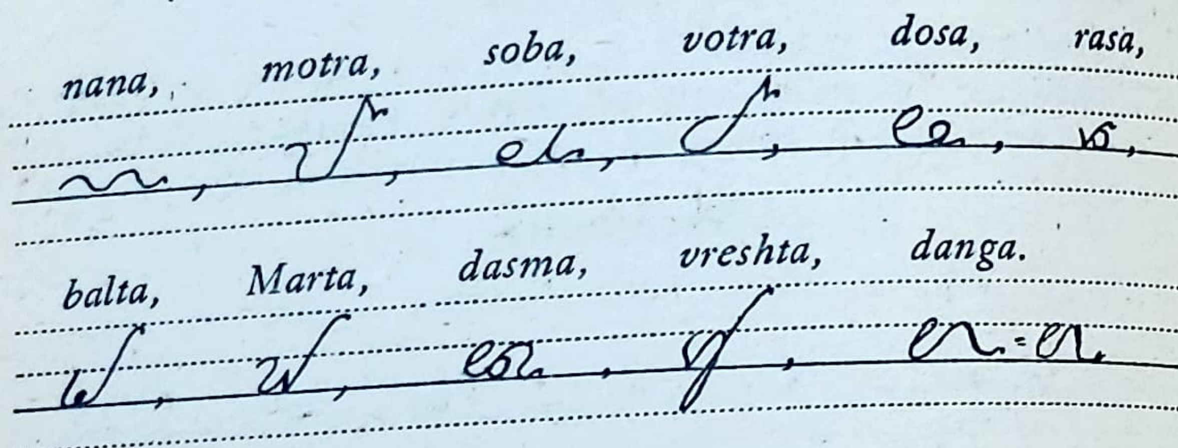
arbni, arrati, antar, analogji, anarki, ander,

astar, aspak, ame, amshim, ambelcim, amni,

amze, amnisti, ambar, angari, apë, avull, argan

A, fundtingull (në mbarim të fjalës), do të shkruhet me shejin alfabetik të tij. Po, kur fjala kuptohet vetvetiu, nuk asht e domosdoshme dhe mund të lihet edhe pa u shkrue.

Shembulla.

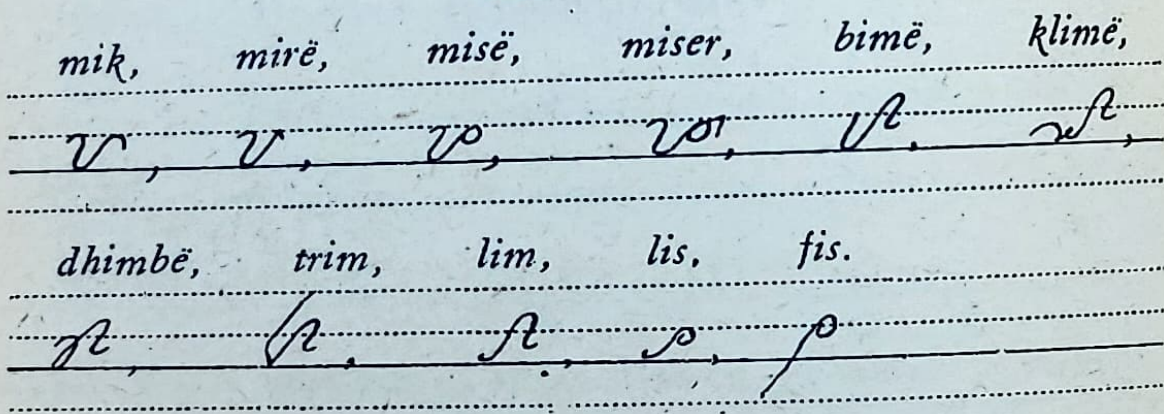


MËSIM XI.

Zanori I, mestingull shenohet:

a) me naltësim (perpjetësim - me të ngjitun) të bashkëzanorit qe vjen pas:

Shembulla.



b) tuë ngjitë (naltësue) bashkëzanorin qe vjen para

nën vjien e dytë ndihmëse, kur sheji të jetë ma i vogel o baras me kaskëzanorin qi ndjek e ne fillim të fjalës.

Shembulla.

limë, liter, liber, limon, litar, limontos,

riqen, divan, kimik.

c) në bashkëzanorët vijuëse, Zanori I bahet me theksim.

qi, çi, di, gji, fi, if, ti, if, pi,

ip, vi, ic, ndi, thi, ith, pri, dif,

dip, dri, ixh, dift, dir.

Shembulla.

qilar, qilim, qimi, qindar, çip, çirak,

dimer, ditë, fik, fikje, dafinë, maqinë,

fis, farë e-fis, pip, melodi, mavi, vij,

mıcë, çikë, ndimë, divit, divizë, thikë,

lajthi, lejthi, ithtë, prikë, kerthi, thimth,

diplomë, filip, itale, itibat, xhixhe, kripe,

mbretit, diftese, dijshem.

d) në fjalët me it, ic, I mestingull, shenohet tue i dhane shejevet t, c, nji drejtim vertikal, për mos me ndeshë në dykuptim.

ometim, diktim, perdhimbetim, martin,

pakicë, sakicë, etj.

I paratingull.

Shenohet me shejin alfabetik të parë ose të dytë (⁄.⁄-⁄) simbas mënyrës grafike ma të pershtatëshme.

idhé, idé, iriq, ishëll, ipotekë, etj.

I fundtingull.

Shenohet me të theksuëmit e bashkëzanorit qe ndjek (po qe se ky asht i theksuëshem) ose me nji vizë.

maví, gjini, djelmni, urti, butsi.

Kur fjala përbahet prej dy germavet të mesme, për ma lehtësi, germa e parë mund të shkruhet siper.

= divid, = maví etj.

MËSIM XII.

Sigla.

shqip, Shqipni, Shqiperi, shqiptar, shtetas,

person, asnjeri, sidomos, qoftë, Atdhè,

atdhetar, popull, popuj, popujt, dje,

posaçme, pra, mbret, popullor, populluer,

popullsi, samaparë, samatepër, samashpesh,

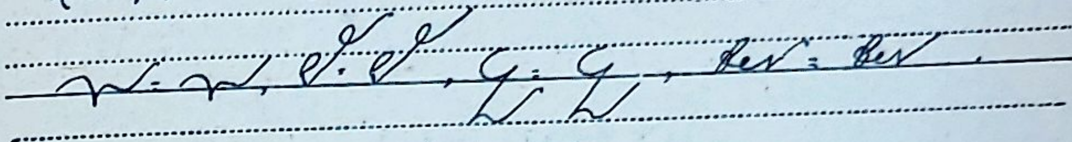
me qenë se, samashpejt, tuë qenë se, popullatë.

USHTRIM.

Lanja jashtë e J.

Ndër fjalët qi mbarojnë me ja, j lihet jashtë, tue u zëvendësue me ia. Këjo gja ngjet edhe në shkrimin e zakonëshem mbasi shum shkrimtarë në vend të ja, perdorin i-a. Mund të lihet pa ushkrue dhe *a* tuë u simbolizne si nji *ej.*

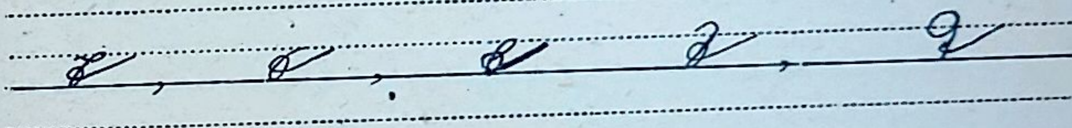
krenija, *drejtësija,* *vorfnía,* *djalëria.*



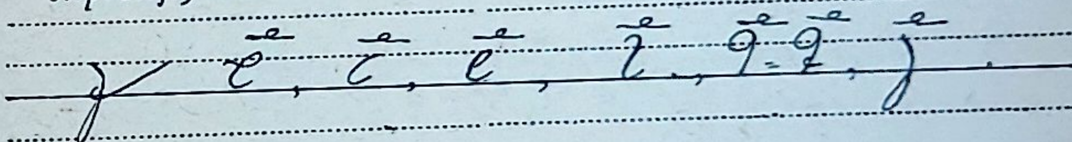
Fialet qi mbarojne me je.

si thje, shje, hje, kje, (ose kur në nji fjalë ka dy *je*, si për tregim rjedhje, njena je në shkurtim lihet jashte) lihen pa u shkrue th, sh, h, tuë u simbolizue ose ma mirë me thanë tuë u ba vjegimi i je mbrenda rrokjes së parë, po pakëz ma i gjatë, për me dallue kuptimin midis dja, mbja, vje.

ndeshje, *veshje,* *dashje,* *mbathje,* *zgjedhje,*

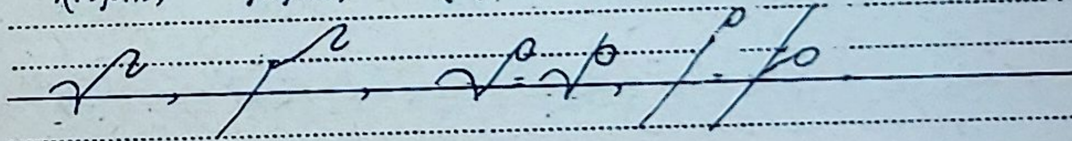


shprehje, ose :



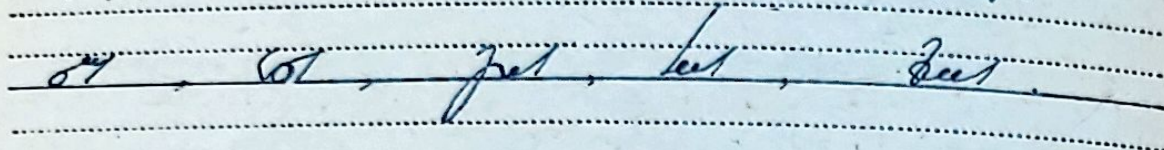
Ndër fjalët qi mbarojnë me *jim, jesë,* lihet jashte j pa u shkrue.

krijim, *flijim,* *krijesë,* *fejesë, etj.*



Ndër fjalët qi mbarojnë me j, kur nuk mund të bahet ndryshe, e kur ka frigë se mund të ndodhë mos kuptim, J, shkruhet me shejin grafik, po pa prapavizë, veçanerisht, kur para J vinë fjalë me s - l, ll etj.

sjellje, vrasje, shkelje, tallje, mbjellje.



MESIM XIII.

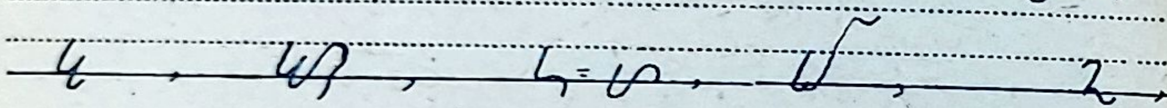
Bashkezanori U mestingull.

U mestingull, siç e kemi shpjegue, shenohet:

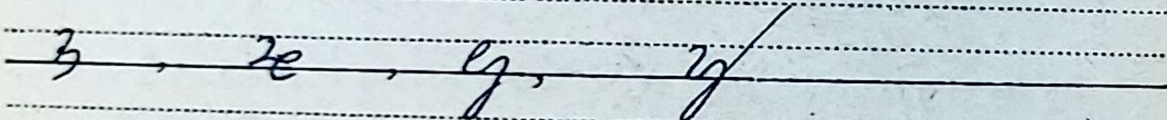
a) me t' ulunit e bashkëzanores qe ndjek:

Shembulla.

bubë, bubuqe, bukë, buletin, gunë,



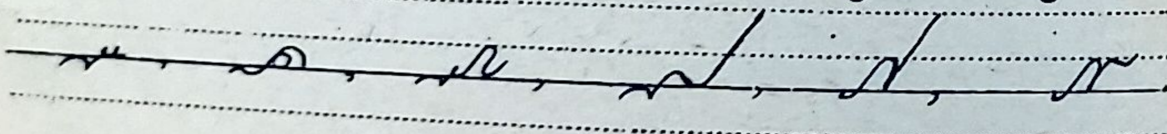
gjuhë, hundë, dushë, musht.



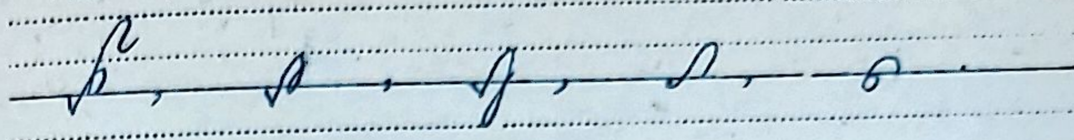
b) me t' ulunit e bashkëzanorit fillimtar kur e lypë nevoja grafike dhe lehtësimi në shkrim.

Shembulla.

kullë, nuskë, kulm, kunat, lugat, luginë,



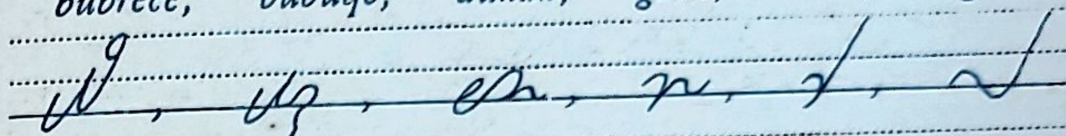
rustem, rrudhë, rrush, lugë, sukë.



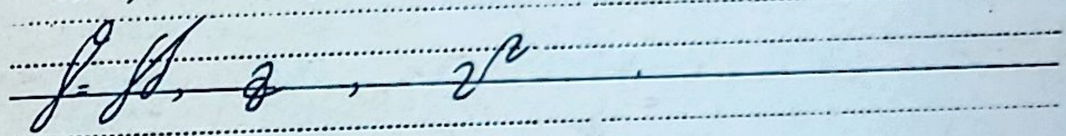
c) gjithëashtu me t' ulunit e bashkëzanorit fillimtar edhe me germat grafike të mesme e edhe të gjata.

Shembulla.

bubrecë, bubuqe, duhan, gunë, hutë, ngut,



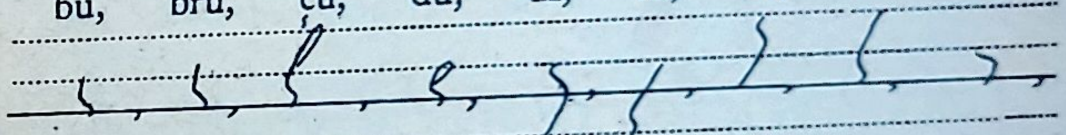
cucë, mundje, mundim, etj.



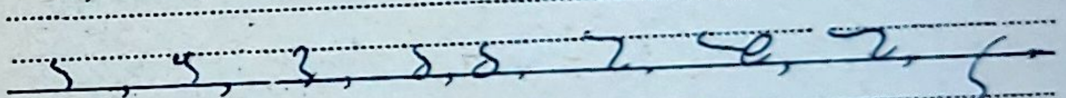
c) Kur simbolizmi *i U-* nuk asht i mundur kurrsesi, atëherë Zanori U bashkohet (shkrihet) me bashkëzanorin qe vjen para ose pas.

Shembulla.

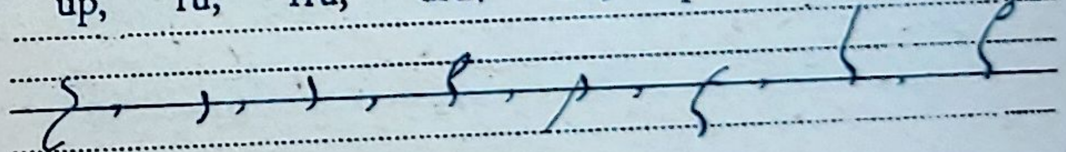
bu, bru, çu, du, uf, fu, ut, tu, ug,



lu, llu, mu, us-uz, um, urd, urm, pu,



up, ru, rru, dru, fru, pru, tru, stru,



vu, vru, ur, bur - r, cur, dur, fur, tur,

urm, mur, urt, pur, sur, urs, qur,

ush, vur, zhur, zur.

Shembulla fjalesh.

burrë, bursë, bubullimë, çun, ufull, uturim,

tufë, ugur, luan, ustà, uzdajë, urdi, turmë,

pulë, dru, prru, përruë, rruës, fruthë, tru,

strugar, vrug, urtë, turtull, gjurmë, murtar,

ushtar, turr, gjurmë, malësuer, kurs, kursim.

MESIM XIV.

Sigla.

dukë — marrë — parasyshë, deputet, na,

kujt, dshpr, cilido-cilado, kurrkush, askush,

askend, askund, tjeraherë, tjeterherë, tjerakah,

tjeterkahë, tjerakush, tjeterkush, tjerakend,

tjeterkend, askurr, tjerakund, tjeterkund,

gjihfarë, gjithefarësh, gjithfarësojt, shtyp,

shtypshkrojc, zyra e Shtypit, ligjëbas (berës),

ligjedhanës, *ligjerate,* *ligjerisht ligjsht,* *vertetë,*

mundesi, *këshilltar,* *këshillues,* *keshillonjs,*

sëketejmi, *Këshilli i Shtetit,* *ndofta,* *ashtu.*

Dytingullat (Diftongat).

U shtrohen pergjithësistht rregullavet qe vlejnë për zanoret, tue shprehë simbolisht zanorin në perzanorin e parë, dhe të dytin (po të paraqitet), n'ate qe ndjek.

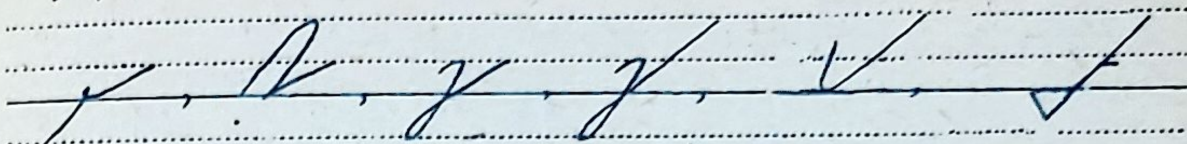
Dytingulli ej (e - i) :

shkruhet si nji vizë e ndeshme tue nisë prej vijës themelore e qe arrinë tu vija ndihmëse e dytë' e deri siper ose nisë në fund të vijes ndihmëse të tretê e arrinë deri tu vija e dytë' ndihmëse e deri siper

Shembulla.

shejtan, *rreje,* *pertej,* *dej,* *dejtë,* *bleje,*

fleje̋,   thej,   shej,   shejt,   brejtë,   rrefejti.



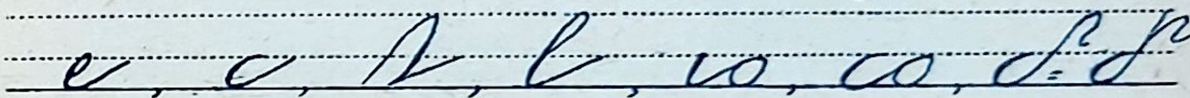
Si fillimtingull shkruhet me shejin e vet, si në fjalen ejte:

Dytingulli : Aj

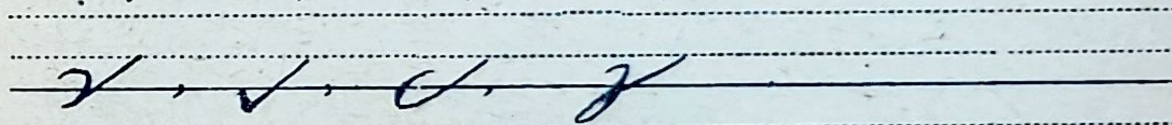
si fillimtingull, shkruhet me shejin e vet: d. th. nji a e nji ej ✓...: në bashkim shprehet simbolisht zanori në perzanorin.

Shembulla.

dajë̈,   vajë,   thajë,   çajë,   bajzë,   vajzë,   vajtim,



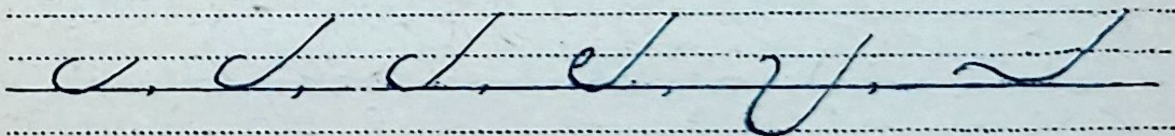
huaj   ruaj,   vuaj,   shuaj.



Dytingulli Oj

në fillim shkruhet nji o e nji ei ✓ , po në bashkim shprehet simbolisht zanori në perzanorin.

vojë,   vojtë,   vrojtë,   drojtë   mprojtë,   njojtë,   etj.



Dytingulli Uj

në fillim të fjalës shkruhet nji U e nji ej , po në bashkim shprehet simbolisht zanori në perzanorin.

Shembulla.

bujtë, luëjt, mujtë, drujt, mbrujt, ushujzë,

huëj, huajt, bujtë, vuëjt, ujti.

Yj.

nderpritet J, si per Y. *yjt, hyjnuëshem etij.*

ae: *haë, thaë, ngae.*

eu: *kreu, Europe, etj.*

oe: *voe, oroe, droe, etj.*

ua: *dërmua, bashkua, diftua.*

MESIM XV.

Lanja jashtë e Nyjevet.

Si e kemi thanë, Nyjet, i, e, të, së lihen jashtë gjithë sa herë mos të ndeshet në moskuptime.

a) perpara genitivit:

Zani i Zotit, Zana e malit, Demet e vneshtës.

b) perpara nji adjektivi ose participit substantiv.

E keqja e robit. Te mirat e njeriut. Rrjedhja e lumit.

c) perpara adjektivavet.

Djal i urte. Vashe e sjelleshme. Vaize e urte.

Lanja jashtë e j.

Ndër të gjitha ato fjalë (substantiva etj) qe në kohë të pa-kryeme mbarojnë me i, dhe në formen e kryeme marrin i-ja, *J* lihet jashte, tue u zevëndesue me nji *i-a,* ose tue lane jashtë edhe *a* dhe tue e simbolizne si nji ej.

Shembulla.

Shqipnija, Valija, deshmija, kjartesija, çudija,

kujdesja, miresija, Bashkija, butsija.

USHTRIM PERSRITJE - JE.

MËSIM XVI.

Mbiemnat.

Si e kemi shpjegue mbiemnat në formen e pakryeme shkruhen pa *i* e pa *E.* (kur vinë mbas kryëfjalës).

Shembulla.

i but, i urtë, i bardhë, i zi, i kuq, i verdhë,

i vjeter, e urtë, e kuqe, e vjeter, e zezë, e mirë,

kingj i butë, vajze e urtë, zog i bardhë,

burr i vjeter, dele e zezë, djal i mirë.

Gjithëashtu kur ndjek subjekti edhe në formen e kryeme, shkruhem pa i e E.

I mjeri djal, E mjera vajzë, E bukura e dheut.

Kur mbiemnat janë në vedi, çka në fjalí, ndodhë fort radhë, në formen e kryeme shkruhen i, dhe e të bashkanjitun.

i - mjeri, i - shkreti, e - mjera, e - shkreta,

e - vyéra, etj.

Në formen asnjanëse, qe mbaron me nyjen t. ometohet *t.*

të urtit, të urtat, të butat, të bardhët, etj.

Gjithashtu edhe *t* e apostrofueme lihet jashtë.

t' arsimit, t' edukimit, t' organizimit, etj.

Emnat, po të jetë se nuk ndeshet në moskuptim, përdoren në formen e pakryeme; në disa raste shkruhen në formen e kryeme.

puna flet vete, Miresia asht nji veti e cmueshme.

Përemnat.

me, mi, te, i, e, ju, u, ma, ta, ja, ja, jua, ua shkruhen kur nuk del moskuptim dhe pa apostrof.

m' i dha te hollat. *Ua dha letren*

me, mi, ma, ta, ja, jua, ua - mia, tua,

tuejavet, etj.

disa, këtij, këso, kësosh, kësaj, kësish.

kësyrësh.

Ndajfoljet (adverbat).

që mbarojnë me isht, shkruhen me siglen isht.

miqsisht, vllaznisht, urtisht, burrnisht.

Lidhëzat.

pse, saqe, ase, veçse, kinse, ndonse, në qofte se, tuë qenë se, shkruhen të bashkanjituna, mbasi stenografija asht fonetike dhe si fliten ashtu shkruhen.

saqe, a-se, veç-se, kin-se, ndonse, në qoftë-se,

tuë qenë se, etj.

MËSIM XVII.

Mbi Ndajfoljet (adverbat), që mbarojnë me misht nisht, visht, sisht, bisht.

Siç e kemi spjegue keto ndajfolje (adverba), shkruhen me siglen *isht,* dhe po të mos ndodhe moskuptim, edhe tue lanë jashtë m-n, v, s, b.

Shembulla.

gabimisht, botnisht, dobësisht, udobisht,

darovisht, etj.

Gjithëashtu emnat qe mbarojnë me *isht*, shkruhen me siglen *isht*.

Shembulla.

gisht, *mish*, *pishë*, *bishë*, *këmishë*, *shish*, *tish*, *etj.*

USHTRIM.

MËSIM I XVIII.

Fjalët me eshë.

Në fjalët qi mbarojnë me *eshë*, *sh* lihet pa u shkrue tue u zevëndesue me nji e stenografike.

Shembulla.

mbretneshë, *robnëshë*, *mikneshë*, *mikeshë*,

katileshë, *etj.*

Substantivat me osh.

shkruhen me nji *o* e nji pasvisë *e*, tue lanë jashte sh.

bukurosh, *djalosh*, *djaloshe*.

Mbiemnat.

Mbiemnat ma i nxetë, ma i math, ma i vogel, ma i njërzishëm e të tjere shkruhen të bashkuem tuë lanë jashtë pa shkrue *i*.

Shembulla.

ma i zoti, ma i miri, ma i trashi, ma i keqi,

ma të xetë, ma pratik, ma i math, ma i vogel,

ma i njerëzishen, ma i sjellëshem, ma i kuq,

ma i zi, ma i verdhë, ma i meshirëshem,

ma i shquëti, ma i vlesfhëmi, etj.

Ndajfoljet (Adverbat).

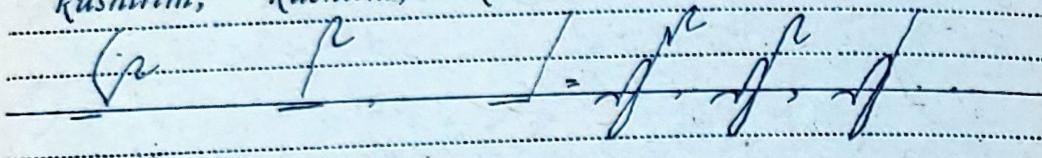
Edhe pse regullisht shkruhen ndamas, në stenografi, po të mos ndodhë mos-kuptim, mund të shkruhen të bashkuem.

kurr ma ngusht, kurr ma mire, etj.

Fjalët qi fillojnë me Kusht, mund të shkruhen me siglen *kush,* tue lane jashte *sh* (gjithmonë kur nuk ndeshet në moskuptim).

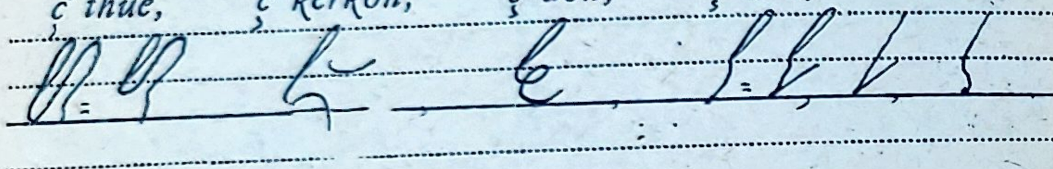
Shembulla.

kushtrim, *kushtim,* *kusht.*



Fjalët: ç' thue, ç' kerkon, ç' don, ç' ti t' ia t' u' a etj. shkruhen të baschkueme:

ç' thue, *ç' kerkon,* *ç' don,* *ç' ti' a,* *t' u' a.*

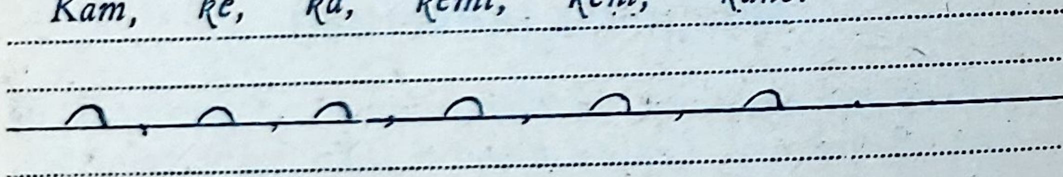


MËSIM XIX.

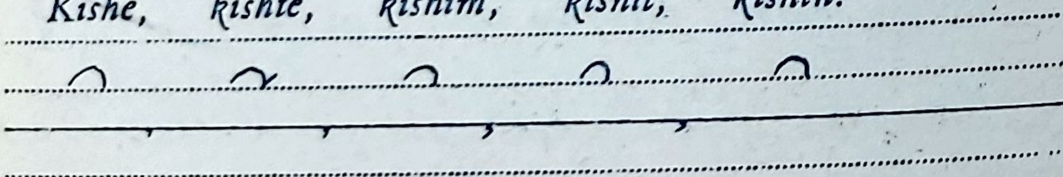
Foljet (Verbat).

Me pasë:

Kam, *ke,* *ka,* *kemi,* *keni,* *kane.*



Kishe, *kishte,* *kishim,* *kishit,* *kishin.*



Pata, pate, pati, patëm, patët, patën.

Të kem, të kesh, të ketë, të kemi, të keni, të kenë,

do të kem, keshë ketë, kemi, keni, kenë.

Do të kishe, do të kishte, do të kishin,

do të kishit, do të kishin.

Paskam, paske, paska, paskemi, paske, paskan.

Paskëshe, paskëshim, paskëshit, paskëshin.

Paça, paç, pastë, paçim, paçit, paçin.

kam pasë etj...

pata pasë a pasur etj.

Kishe pasë, a pasur etj.

Kam me pasë etj... tue pasë pasë.

Kam me pasë pasë etj...

do të kem pasë pasë etj... Të kishe pasë etj,

paskam pasë, paskëshe pasë,

Paç pasë etj.

MËSIM XX.

Me qenë :

Jam, Je, asht, Jemi, jeni, jena.

qeshë (kjeç), qe (kje), qe (kje), qemë (kjemë),

qetë (kjete), qenë (kjene).

ishe, ishe, ishte, ishim, ishit, ishin.

do te jem, do te jesh, do te jete, do te jemi,

do te jeni, do te jene.

do te ishe, do t' ishe, do t' ishte, do t' ishim,

do t' ishit, do t' ishin.

qenkam, qenke, qenka, qenkemi, qenkeni,

qenkan.

qofsha, qofsh, qoftë, qofshim, qofshit, qofshin.

kam qenë etj..... pata qenë etj..... kishe qenë etj....

kam me qenë etj..... Kam me pasë qenë etj...

Do të kem qenë etj..... Të kemë qenë etj.....

Të kishe qenë etj..... Paskam qenë etj.....

Paskeshe qenë etj..... Kishe me qenë etj....

Kishe me pasë qenë etj. *Do të kishe qenë etj.*

Paça qenë (kenë) etj... *Jij,* *Jini,* *Tue pasë qenë.*

USHTRIM PËR PËRKTHIM.

Ishte ora pesë e mbramjes, e pranë nji kopshti populluër po shkojshin njerzit tufa, tufa per të shetit. Petri i vogel gjindej aty pranë me t'jatin e nuk i shpetonte gjë prej sysh, Mbas pakë kohë shkoj andej nji puntuër me petka pune, me ftyrë e me duër pakë të nxime. Ky dukej si dhija ndër dhen, në mes t'asaj njerëzije të veshun per bukuri dhe këjo kundeshti (kunderti) i ra në sy fort djalit dhe e pyeti t'ane:

Babë persë lypen puntorët? Po të mos ishin puntorët i tha i ati, kishim për të vdekun urije, nuk kishim per të pasë (me pasë) as shtepì, as rrobe per t'u veshë e as shtresë me fjetë. Të pelqejnë ndofta njerëzit e veshun me petka të bukëra qe shkojnë udhës e pra duhet t'a dijshë se tuë filluë prej sendeve ma të vogla, prej fijevet të thjeshta deri te sendet ma të persosuna, të gijtha këto kanë dalë nga duërt e puntorve. Të shtruëmit e kësaj rruge ku po ecë, drujt e pemët qe janë mbjellë për anësh, urat e shumë sende të tjera, të gjitha i kanë ba puntorët. Çdo copë bük i ka kushtue nji mund i math e i gjatë bujkut i cili mbjell token në shi e n'erë dhe e korrë aren në pishen e zhegut. Prandej nderoni puntorët qe me djersë të ballit fitojn buken e tyre e na pregatisin të gjithë sendet qe na nevojiten. Të keshë pra gjithmonë parayshë se si punët e mendjes ashtu edhe ato të duërve janë per t'u nderue.

MËSIM XXI.

Sigla.

aty pranë, pas pakë kohë, Këshilli Kontroluës,

Kësh. Ministruër, K. E. F. K., cilido qe,

marëdhanje, marëveshje, jashte - me, dish - diç,

dishka (diçka), ash, qetash, fish, dyfish,

njifish, trefish, dyfishim, sadoqi,

të drejtash, të shtremtash, prallash, pallavrash,

tashme, *zemrash,* *fenash,* *krahinash,*

shpirtnash, *dredhinash,* *miqsinash,* *tregtinash,*

USHTRIM.

PËR KËTHIM NË SHKRIM STENOGRAFIK.

Këshilli Kontrolues vizton mandatet për çdo pagesë.

Këshilli Ministruer mblidhet 3 herë në javë në mbledhje të zakoneshme për çeshtje shtetnore.

Qe kur kam fillue m' u marrë me mesimin e stenografis, puna m' asht dyfishue.

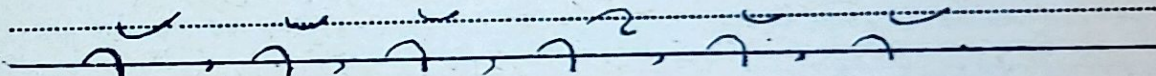
Shqipnia perbahet prej shum krahinash e shum qytetesh.

MËSIM XXII.

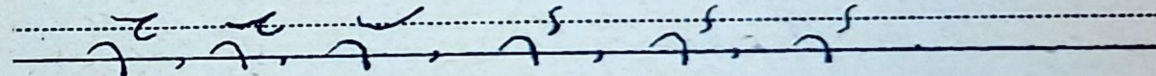
Foljet (Verbat).

Ne kërkue:

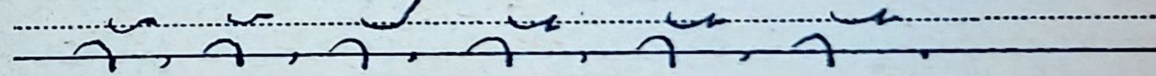
Kerkoj, etj.



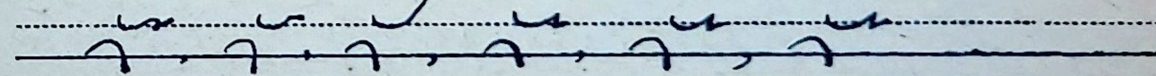
Kerkova, etj, .



Kerkoshe, etj.

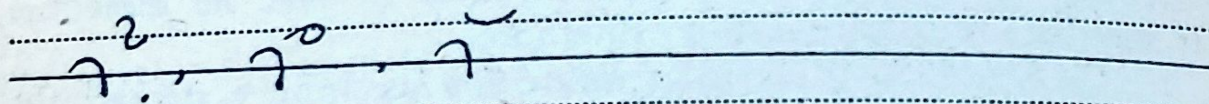


Kerkofsha, etj.



Fjalë qe rrjedhin prej kësaj Folje.

Kerkim, kerkesë, Kerkohem (mënyra lidhore e tashme).



Në këte mënyrë zgjedhohen të gjitha foljet qe kanë këte zgjedhim si, ankue, dergue, perparue, bashkue, etj.

USHTRIM.

Foljet. (Verbat).

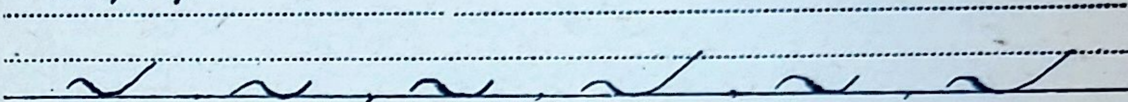
Kur për arësyena grafike bashkimi *i O-s* mund të bahet me ma lehtësí në bashkëzanorin, atëheré babet jashtim nga rregulli i parë; gjitthéashtu, bahet edhe jashtim për mos me ndeshë në dy kuptime.

Shembulla.

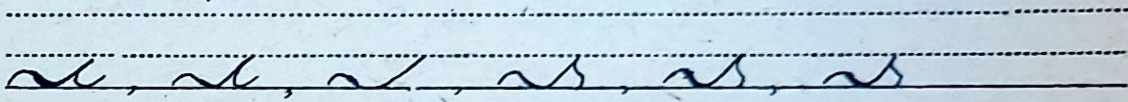
(Verbi: me anue, lexue, fillue, mprojtë etj.).

Folja: me anue

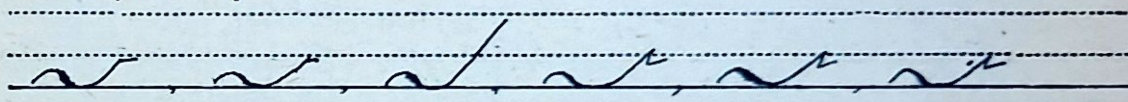
anoj etj...



anova etj...

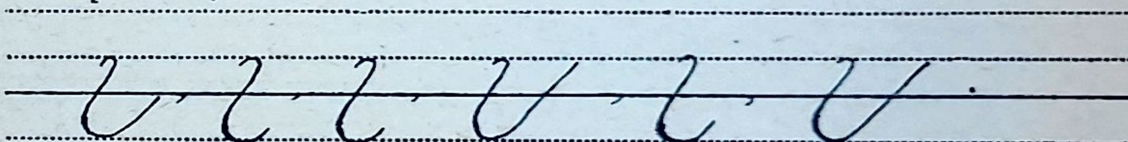


anojshe etj...

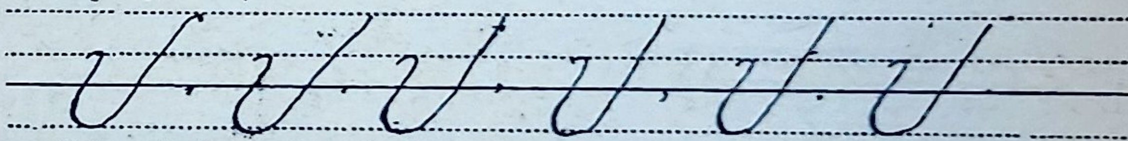


Folja: me mprojtë

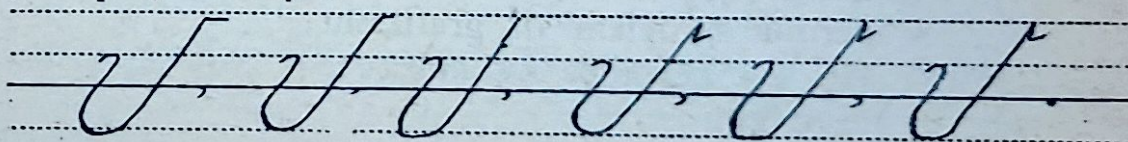
Mproi etj...



Mprojta etj...



Mprojtshe etj...



MËSIM XXIII.

Folja : Me lexue

lexoj etj...

lexova etj...

lexojshe etj...

Folja : Me dermue

Dermoj etj...

Dermova etj...

Dermojshe etj...

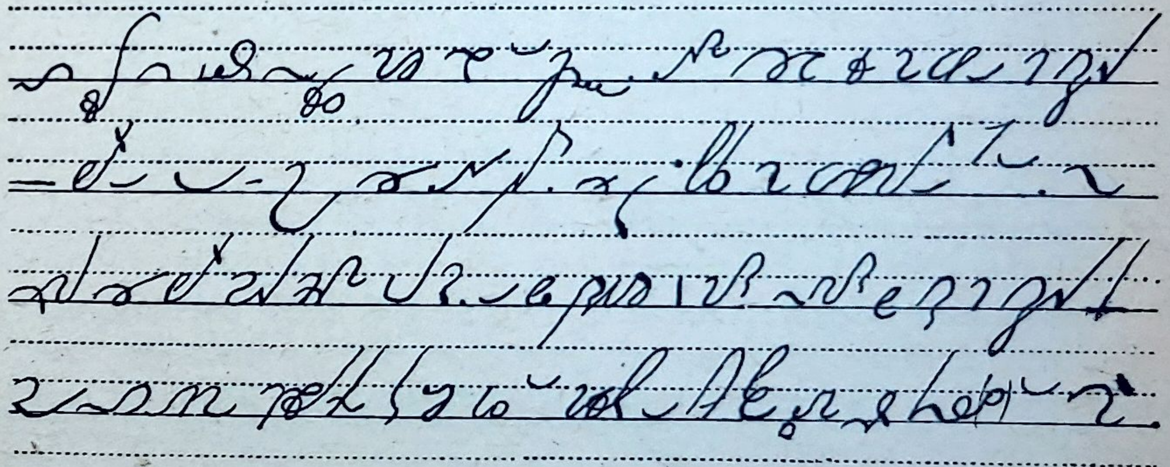
Folja me dergue i shtrohet rregulles si folja me kerkue. Folja me dermue jovetëm qi grafikisht O. simbolizohet në bashkëzanorin, po nevojitet ky ndryshim edhe per mos me ndeshë në dy kuptime.

USHTRIM.

Ujku e Dhelpna.

Nji herë ujku me dhelpnen banë shoqenì bashkë. Dhelpna tue kenë ma e dobët, ishte e shterngucme të bante si t'i thoshte ujku, prandej mendohej si t'a hiqte qafet mikun e vet të merzitëshem. Nji ditë duelen të dy me shetit në pyll. Ujku këthehet e i thotë dhelpnes: m'ep të ha gjekafesh, se ndryshe të hangra ty. Mos bre i tha dhelpna. Sa të me coptosh mue po të drejtoj tu shtepija e nji katundari i cili mban n'oborr dy qingja; po deshe vemi të marrim njenin. Ujkut i erdhi mirë këjo pune, vojten atje të dy së bashku, dhelpna rembeu kingjin, ja dha ujkut e vetë iku vrap. Ujku e perlau me dy kashatë e mbet i pa-ngim e deshi të hajë dhe tjatrin. Shkoj vetë t'a marri. Mbasi nuk kishte zgjuetín e dhelpnes bani poterë të madhe sa e degjuen gjindja e shtëpis. T'a pamen ujkun, lëshuene mbe te e varruen randë në kambë, po me e mbytë nuk mujten, keshtu qi me zori të math ujku mundi të ikte. Me nji herë vrapoj tu dhelpna dhe me zemrim i tha: M'a punove mirë tue me drejtue tu shtëpij e atij katundari ku kjeç tue lanë lëkuren. Po ç'faj kam un i gjegji dhelpna, njenin kingj t'a solla, faji asht i yti pse nuk u knaqe me aqë po deshe edhe tjetrin. Pra unë faj nuk të kam.

USHTRIM.



Folja: me shkue.

Shkoj, etj...

Shkova, etj...

Shkojshe, etj...

Folja : Me shkrue.

Shkruej, etj...

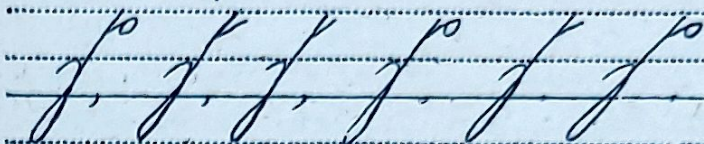
Shkrova, etj...

Shkruejshe, etj...

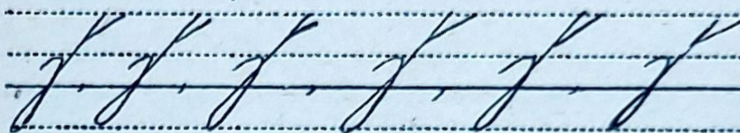
MËSIM XXIV.

Folja: me shetitë.

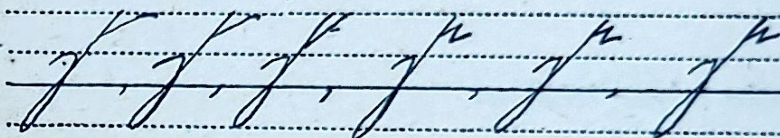
Shetis, etj...



Shetita, etj...

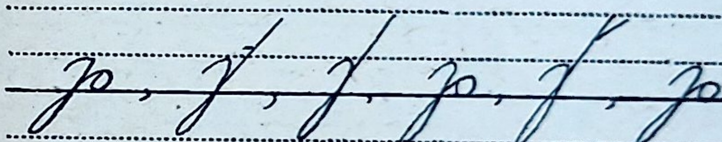


Shetitëshe, etj...

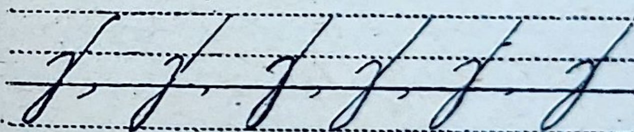


Folja: me shitë.

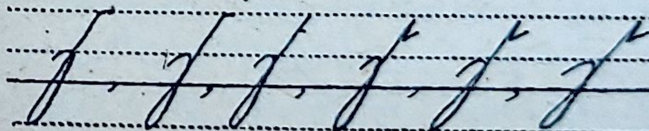
Shes, etj...



Shita, etj...

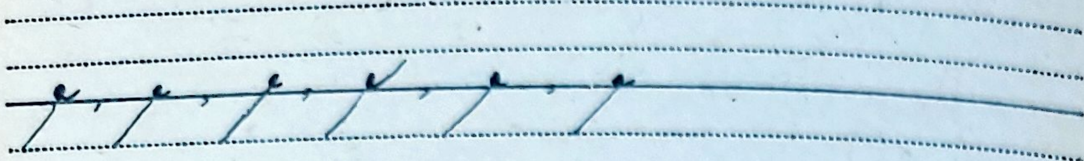


Shitshe, etj...

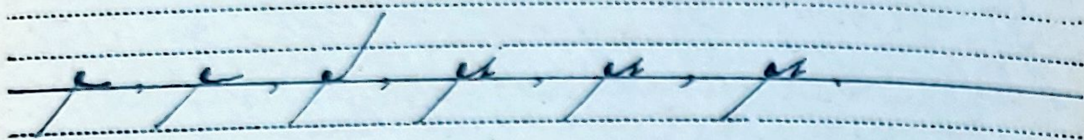


Folja: Me falë.

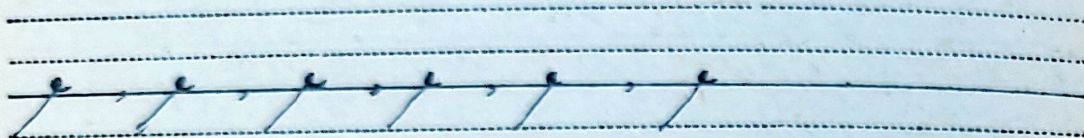
fali, etj...



falshe, etj...

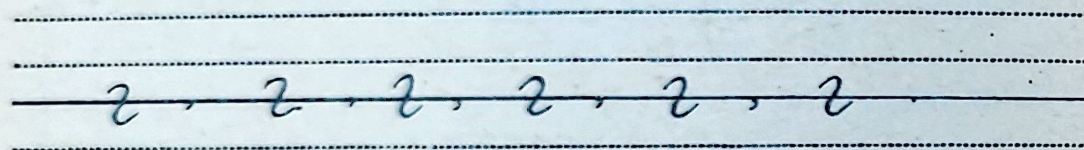


fala, etj...

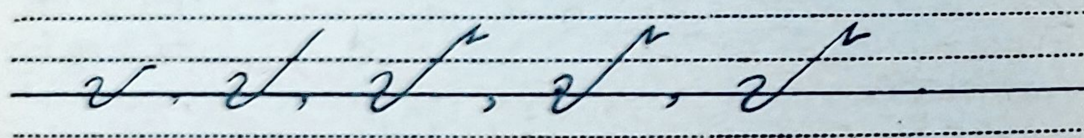


Folja: Me mujtë.

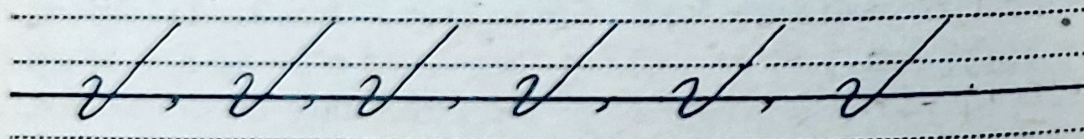
mundem, etj...



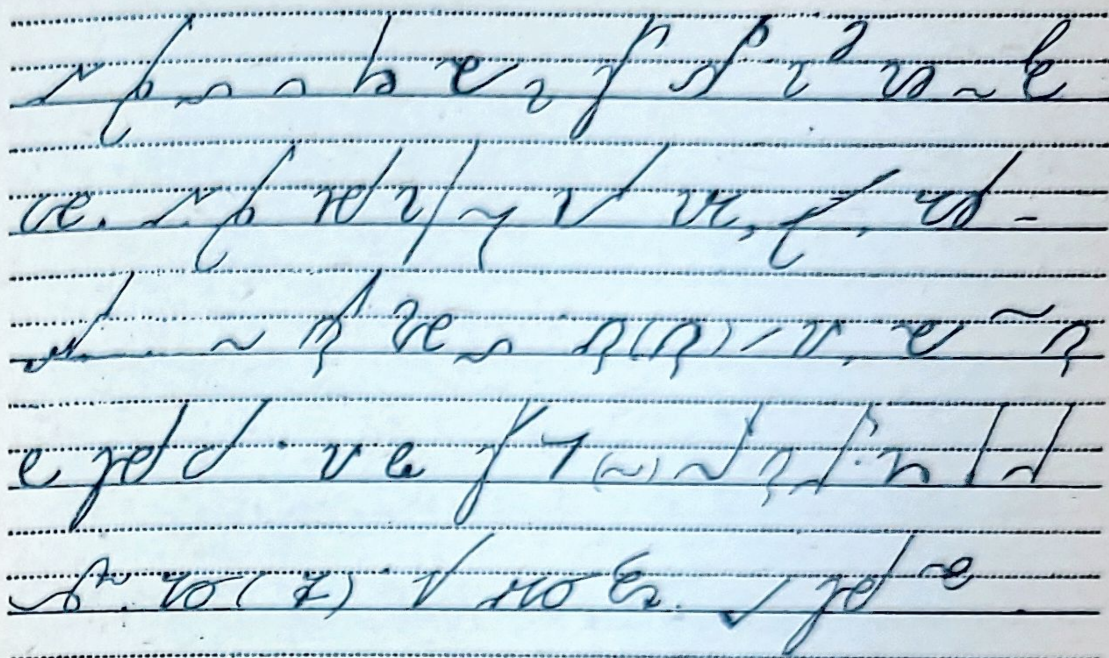
mujshe, etj...



mujta, etj...



Kështu me bujtë, me vuejt etj.



USHTRIM.

Damin e pësuem mos e këthe me dam, po kerko t'a këthesh në të mirë. Zyrtari i zellëshem i ban punët qe i besohen me kujdes e pa pasë nevojë me e shtye me punue. Sa të keshë kohë mos perto me mësue se prej mësimit kurrkush nuk asht pendue, po perkundrazi ka gjetë kurdoherë dobij. Njeriu në jetë do të perpiqet me jetue me nderë, se në këtë mënyre do të jetë e mira e vedit, e familjes, e vendit të vet e t' atdheut. Kush në të rijt e vet perton, në pleqní lengon (vuan). Kush asht i drejtë edhe pse ndonjiherë mund te ndeshë në zorime, nuk duhet të ligshtohet, se e drejta edhe pse ndonjiherë me vonesë, del në shesh. Burri i mire njifet në ditët të veshtira ; kush duron fiton. Deri sa ka shporta fiq, gjithë bota janë miq. Xhep... lep... Ma mirë nji mik se nji çifllik. Çarçafi me arna e trupi me barna, nuk qendrojnë dot; prandej rueje shendetin t' and, se po e humbe do të vuajsh, se shendeti ikë me okë e këthen me gram.

MËSIM XXV.

Fjalë njirrokëshe.

ca, da, la, lla, dha, gja, ha, ka, ma,

na, sa, ça, pra, ra, tra, va, vra, tha, etj.

Numrat.

njiqind, dyqind, treqind, 5000, 50,000

600.000 4.000.000, 3 miljard, 4 bilion, mij,

mijaherësh, qindaherësh.

Pakë Sigla.

unanim, imun, imunitet, log, djalog,

katalog. Statut, ekonomi, nom, ekonom,

sof, filosof, akcion, korupcjon, rrishtas,

gjëkafësh, së bashku, përnjmend, shi, mbushi.

Folja: Me besue:

Besoj, etj...

besova, etj...

Besojshe, etj...

Folja: Me hapë:

hape, etj...

hapshe, etj...

Hapa, etj...

Folja: Me hanger:

Ha, etj...

Hashe, etj...

Hangra, etj...

MËSIM XXVI.

Folja : Me sjelle :

Sjelli, etj...

siellshe, etj...

solla, etj...

Folja : Me djege :

Djeg, etj...

digjshe, etj...

dogja, etj...

Folja : Me la :

Laj, etj...

Lajshe, etj...

Lava, etj...

V. O. - Në këte mënyrë zgjedhonen shumë kësi foljesh qi shkojnë mbas këtij zgjedhimi.

Foljet riflesive (perpaltuër) M' u la etj.

zgjedhohen tue u shkrue në formen e pakryeme e n' aorist të bashkueme me u - n.

Lahem, etj...

U - Jashe, etj...

U - lava, etj...

Madheshtia sjell shum të liga.

Krezi, mbret i Lidis, ishte i permendun (në të) gjithë boten për pasunin e madhe qi kishte dhe prandaj kujtonte se ishte ma fatbardhi e gjithë njerëzvet të botës.

Nji ditë thirri Solonin, dhe i diftoj pasunin e madhe qi kishte, tue kuitue se ay do t' a quente nierin ma të lumin në botë. Mirë po Soloni, i cili mendonte ndryshe, pse lumterín e mvarte në vetijat e mira e jo në pasunin, e vuëni në shkallen e fundit të lumtënis, tue i thanë se askush nuk mund t' u quente i lumtum në botë, para se t' u shifte fundi i jetës.

Krezi u zemrue prej këtyne fjalëvet, po dikur i duëlen të verteta. Në nji luftë kunder Kyrit, mbretit të Persjanevet, ra rob tue humbë krejt pasunín qi kishte. Bashkë me pasunin kje tue humbë edhe jeten, sikur në çastin kur po ekzekutohesh, mos të kishte thirrë emnin « Solon ». Mundësi, te cilit i' a diftuen këte thirrje, mbassi mori vesht psehin e fali tue mendue se neser mund t' i ngjante edhe atij nji gja e këtillë. Mbaje mend pra këte historí e mëso vleren e saj.

Deshira e teperme asht smundje.

Deshira e teperme per pasuní asht nji smundje e keqe. Këjo e shtynë njerin qi të perdori mjete fitimi edhe të shndershme, si shperdorime e ndonjiherë vjedhje, kusarí e vrasje. Këto faje për veç qi sjellin me vehte denim të rande, po ma në fund sjellin edhe humbjen e pasunis, të nderit, të lirís e të jetës.

Gjithashtu damtohet edhe ai, qi epet teper mbas ruëjtjes së shëndetit, pse tue besue se nuk ka shëndet, kur gjendet me të vertete mirë, bahet shëndetlig. Po kështu damtohet edhe ai qi dishron të permendet kurdoherë për nji punë dhe mundohet si e si të lavdojë vehten.

Prandej, të rrimë larg prej këtyne veseve.

MËSIM XXVII.

Foljet e pa-rregullshme.

Me bertite.

Bertas, etj...

bertiteshe, etj...

Bertita, etj...

Me leçite.

leçis, etj...

leçitëshe, etj...

leçita, etj...

Kështu shkruhen edhe foljet e tjera qi shkojnë mbas këtij zgjedhimi.

Me ardhe:

vi, etj...

vishe, etj...

erdha, etj...

Me diftue.

Diftoj, etj...

diftojshe, etj...

Diftova, etj...

V. O. - Mbas këtij zgjedhimi shkojnë foljet me tregue e të tjera kësodore.

Me ndej:

rri, etj...

rrishe, etj...

ndeja, etj...

Me bjerrë:

bjerri, etj...

birshem, etj...

bora, etj...

Me ça:

çaj, etj...

çajshe, etj...

çava, etj...

Kështu zgjedhohen foljet qi i pergjasin këtij verbi, si me kia - qa, përgja etj.

USHTRIM.

MËSIM XXVIII.

Me dalë:

dal, etj...

delshe, etj...

dola, etj...

Me gerga:

gergas, etj...

gergitshe, etj...

gergava, etj...

Me hjeke:

Hjeku, etj...

Hiqshe, etj...

Hoqa, etj...

Me luëjt:

los, etj...

loshe, etj...

luejta, etj...

Me mbajte:

mbaj, etj...

mbajshe, etj...

mbajta, etj...

Me mbledhe:

mbledhi, etj...

mblidhshe, etj...

mblodha, etj...

MËSIM XXIX.

Me msyë:

msyej, etj...

msyejshem, etj...

msyena, etj...

Me nga:

ngas, etj...

ngitshe, etj...

ngava, etj...

Me paditë:

Padis, etj...

paditshe, etj...

padita, etj...

Me shkatrue:

shkatroj, etj...

ose etj.

shkatrojshe, etj...

ose etj.

shkatrova, etj...

ose etj.

Të gjitha foljet me roj shkruhen në kete mënyrë.

Kujtoj se verbat (foljet) qi binë ma shpesh në bisedim i kemi parapa. Në rast se ka mbetë pa u parapa ndonji të shkohet mbas zgjedhimit të foljes të ndonji nga mënyrnat e parashikueme.

MËSIM XXX.

USHTRIME LEXIMI.

De Amicis.

V. O. - Ndonjiherë për mâ lehtësi, mbasi lihet jashtë ny-u, shruhet fjala në gjenitiv. Në shumëz *mbasi lihet jashtë nyu* kur ndeshet ne moskuptim, në gjenitiv, ose ne dativ, mund te shkruhen prapashtesat.

Shembull : mjerimevet, lindjevet.

At. Fishta.

V. O. - A si në shkurtime mund të shenohet si nji ej pa pasë nevojë me e shkrue.

MËSIM XXX.

USHTRIME LEXIMI.

De Amicis.

V. O. - Ndonjiherë për mâ lehtësi, mbasi lihet jashtë ny-u, shruhet fjala në gjenitiv. Në shumëz *mbasi lihet jashtë nyu* kur ndeshet ne moskuptim, në gjenitiv, ose ne dativ, mund te shkruhen prapashtesat.

Shembull : mjerimevet, lindjevet.

At. Fishta.

V. O. - A si në shkurtime mund të shenohet si nji ej pa pasë nevojë me e shkrue.

L. Gurakuqi

28 13

× × × × × × ×

28 12.

V. O. - Ndër poesina ose edhẽ në prozë, kur ndeshet në moskuptim shkruhet t si në fjalen e siperme s' t' ka' — se me lanë t jashtë mund të kendohet s' ka. Vetëm *shkrubet së bashku.*

E. Koliqi

MËSIM XXXI.

Disa prefiksa në gjuhe të huej, po qi në gjuhë t'onë kanë hyë dhe perdoren shpesh.

am, gram: Kilogram, telegram, program.

an: europjan, partizan.

al: personal, moral.

graf: stenograf, telegraf.

ante antecedent ; Kata- katastrofe, Kontra-

kontrabande kontravajtje; in: invencjon, interese

intervencjon, interval; meta - meter: metafizike

para: parafraze; proto: proto mars, protokol;

Ortho - orto: orthodoks; tra, tras - trans:

trasport, traskriptim; ion, - cjon : mision,

intervencion; meter - ment : moment, testament,

diameter; fest: manifeste, manifestim, pata:

patolog, Kata: Katalog.

Disa Sigla Parlamentare.

administrue, administratë, Asemble, autonomi,

Statut, auktoritet, budget, Këshillues

K. Shtetit, K. Ministruer, Parlament,

Komisar, komitet, Diktim, Bashki, Këshilli, -i

Bashkis, Delegat, Kushtitutë, kostitution,

Dikaster, intendancë, legjislator, minister,

Minister i Fin. Min. i Jasht, Min. Drejtësis,

Min. P. F. SH. Min. ars. Rendi i ditës,

Parlamentar, President, Prokuror, Qeveri,

projektligjë.

Sigla.

Kvestor, tribunë, tribunal, Dhoma e Tregtis,

tregtar, dikur, qyshë kur, ma së pari, ngjarje,

ekstra. njashtu.

Disa njohunina mbi shkurtimin.

Me këte pjesë të stenografis nuk kam qellim me u shtyë fort gjatë, po do të mjaftohem me dhanë disa shkoqitje mbi shkurtimet pergjithësisht e mbi mënyrat e ndryshme të shkrimit, pa hyë me shperthye këte pjesë tanësisht, se po t'i a nisëshe nji të këtille veprimi, atëherë do të m'u donte me pregatitë nji liber në vedi, me shembulla e me ushtrime mjaft të gjana. Në pjesen e parë, i kam shpjegue disa mënyra shkurtimesh sidhe lanjen jashtë pa u shkrue të disa fjalëve, si nyje, prapashtesa e të tjera, të cilat edhe ato përfshihen në shkurtime, kështu qi ay qi mëson mirë pjesen e parë edhe pa shkurtime mundet me arrijtë shpejtësin e duhun e me kenë në gjendje me ndjekë e me marrë çdo bisedë. Natyrisht për ate qi ka msue mirë pjesen e parë, edhe keto njohuní të pakta kanë me qenë të vlefshme. Ma vonë, kur stenografia do të marrë nji perhapje në vendin t'onë, në asht se më paraqitet rasti, nuk do të mungoj t'a shperthej edhe këte pjesë në tanesin e saj. Per këte herë mjaftoj me dhanjen e njohunis se si bahen këto shkurtime.

* * *

Si quhet ky shkurtim; Ky shkurtim quhet « shkurtim loxhik » dhe bashkë me bashkëzanoret e bashkueme e simbolizmin e zanorëve, formon nji nder dobijnat kryësore të sistemit të Gabelsbergerit.

Shkurtimi bahet tue lanë jashtë nji pjesë të fjalës, qi në lidhje me krejt fjalin, kuptohet pa ndonji zorim. Shpeshherë mjafton të shenohet rraja e fjalës dhe në këte mënyrë nga kuptimi i fjalis tanë, lexohen dhe kuptohen ato fjalë të cunguerne.

Shkurtimi loxhik perfshinë edhe lanjen krejt jashte të fjales siç e kemi pa edhe ne pjesen e parë, lanje jashte të nyjevet etj dhe këtu në këte pjesë të vogel, do shkoqisim se mund të lihen jashte pa u shkrue edhe fjalë të tjera. Edhe këjo mënyrë asht nevojë me u dijtë, se kështu mund t'arrihet

nji shpejtesi shkrimi sa me mujtë me marrë, në shkrim çdo ligjeratë, sa do shpejt qi të flitet, me nji lehtesi e mundim të pakët.

Shkurtimi loxhik, ndahet në shkurtim rranjësor, formal dhe i perziëm.

Shkurtimi rranjësor.

Shkurtimi rranjësor, shtihet në veprim rregullisht për fjalë dyrrokëshe ose shumërrokëshe. Me këte mënyrë shkurtimi, shpesh herë, mjafton të shenohet bashkëzanori fillimtar me të cilin nisë fjala ose zanori e diftongu i mesem qi ndjek rrokjen rranjë.

Bashkëzanori fillimtar shkruhet në vijen e themelit, kurse zanori ose diftongu i mesem qi ndjek rrokjen rranjë duhet të shkruhet mbi vijen e dytë ndihmëse. Në bashkezanorin fillimtar, po të jetë e munden, duhet të perfshihet edhe simbolizmi i zanorëve si edhe i diftongavet me zanorin u dhe y.

Shembulla me bashkezanorin rranjë.

Frasheri asht emeni i bukur i nji fshati si dhe

emni i nji atdhetari e poetit te math Naim Frasheri.

Kundrejt Sarandes asht nji ishull qe i thone Korfuz.

Nji koker gështenjë mbetun e harruëme në pyll. I

math e i vogel janë të detyruëm m' e ruëjt Atdhen.

Nji shportë plot me molla. Fishta asht nji katund

ku ka lindë ma i madhi poet i Kombit t' onë, At

Gjergj Fishta.

Shkurtimi rranjësor siç e thamë edhe ma sipër mund të bahet edhe, me shenimin e zanoréve e të diftongavet. Edhe në këte rast, këto shkruhet në vijen e dytë ndihmëse.

Shembulla.

Nji punë e mirë sjell me vedi frytat e veta. Profesioni

i mesuësit asht i shejtë. Ushtrija msyëni me pushkë në

dorë. Arti i fjalës asht i mbrëndëshem edhe shpirtnor.

Fjalët janë o verbale o nominale, si mbas rrajet qi

kanë, prej nji verbi ose të nji emni.

Shkurtimi Formal.

Për fjalët e simplerta (të thjeshta) bahet tuë shenue vetem rrokjen fillestare të fjales dhe të prapashteses. Rrokjet fillestare shkruhen në vijen e themelit, dhe kur ndjek U nen vijen e themelit. Prapashtesat në vijen e dytë ndihmëse.

Shembulla.

Sikur të kishe edhe unë nji vajzë të mirë si ti.

E kam mik e s'mund t'i a prishi fjalen.

Fjala çfaqet me dy pamje, me gramatike dhe me

shprehje të fjalës.

Per fjalë të bashkanjituna (shumërrokëshe), shkurtimi formal bahet tue shenue rrokjen (germen) fillestare dhe prapashtesen. Për substantivat e fjalët në shumëz, shenohet rrokja fillestare e prapashtesa.

Fjalët qi fillojnë me ush, shkruhen nen vijen e themelit me vizen për sh.

Stenografia asht mjeshtrija me shkrue në nji vend sa

ma të ngushtë e sa ma shpejt.

Ushtrija ruén kufinin e qetësin e nji vendi.

Pemët blehen tu pemëshitesi.

Ndodhë shpesh herë qe popujt e nji Shteti, janë

kombësinash të ndryshme.

Gjyqi ka vendosë bashkëfajesin e shum personave.

Kam nevojë për nji paraqitje.

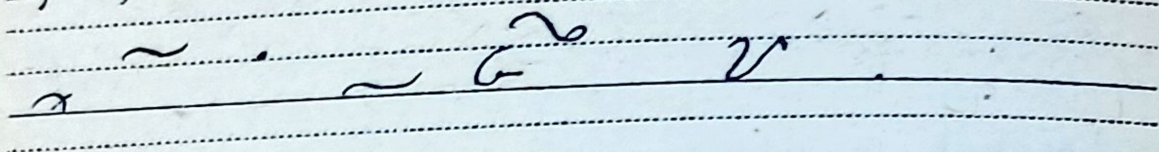
Për me mujt me i arrijt qellimit më duhet nji

mbështetje.

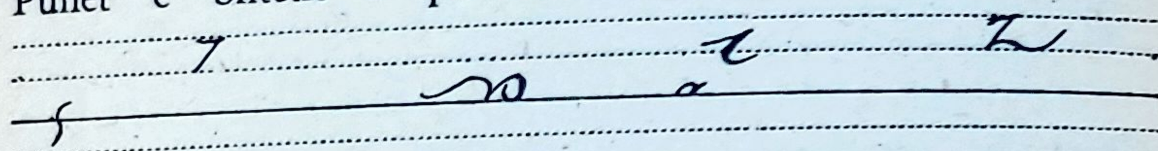
Kemi pasë nji bashkëkuvendim.

Për perpilimin e kësaj vepre m' asht dashtë me studjue.

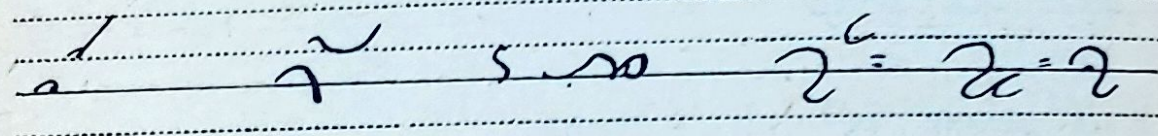
Ky njeri asht nji vezhgonjës i mirë.



Punët e Shtetit i perkasin administratavet shtetnore.



Administratat krahinore u perkasin Komunevet.



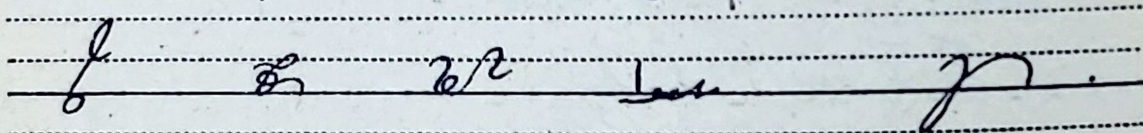
Shkurtimi formal, në gjuhë t' onë paraqitet ma i lehtë dhe nuk len fort dyshim mbi interpretimin e fjalës së shkurtuëme, sidomos shkurtimi qe përmban rrajen dhe prapashtesen.

Shkurtimi i përziëm

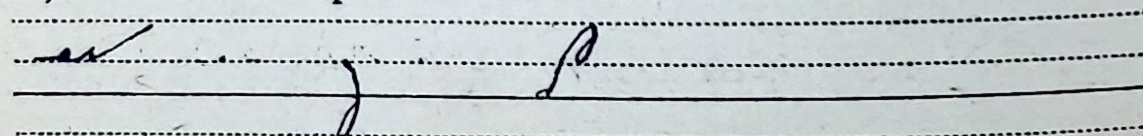
bahet tuë shenue bashkëzanorin fillimtar i ndjekun prej fjalës, tue lane pa shkrue prapashtesen, ose tuë shenue zanorin rrajë mestingull, i ndjekun prej prapashteses qi vjen.

Kúr ndjek U prapashtesa bahet nen vijen e themelit.

Studentat ndjekun mesimet rregullisht në shkollë.



Djaleria asht shpresa e Atdheut.



Telegrafi asht nji mjet shum i shpejt.

Për fjalët e bashkanjituna vlenë si bazë vija e dytë ndihmëse.

Gravet të malsís u-thonë malësore.

Budgeti konsuntiv, bahet prej Ministris se Financavet.

Ndër të gjitha mënyrnat shkurtimi, foljet, po të mos ndeshet në moskuptim mund të shenohen me prapastesat e mënyrës, të kohës e të numërit.

Ndër shkurtime mund të lihen jashte edhe foljet. Siglat nuk shkurtohen.

FUND.

K 2015

K2006 / + x

Çmimi 5 fr. shq.